

BYGGNADSRARBETAREN

Du kan
tvingas ta
utlandsjobb

Han är
världsmästare
på bobcat

NCC splittrar lag
- tar in tyskar

GAMMAL LUNGSJUKA TILLBAKA

De riskerar stendammlunga på jobbet

test

Snabbmat duger inte på bygget

Kenneth Petterson
chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-728 49 70
070-607 56 97
k.p@byggnadsarbetaren.se

Jenny Berggren
allmänreporter, debatt
08-728 49 73
070-280 25 35
j.b@byggnadsarbetaren.se

Katarina Connheim
allmänreporter,
08-728 49 87
070-627 60 84
k.c@byggnadsarbetaren.se

Nina Christensen
allmänreporter
webbansvarig
08-728 49 79
070-246 87 06
n.c@byggnadsarbetaren.se

Ingemar Dahlkvist
arbetsrätt, löner
08-728 49 72
070-607 56 91
i.d@byggnadsarbetaren.se

Margite Fransson
arbetsmiljö, hälsa
08-728 49 74
070-607 56 89
m.f@byggnadsarbetaren.se

Elin Jönsson
allmänreporter
08-728 49 98
e.j@byggnadsarbetaren.se

Cenneth Niklasson
allmänreporter
08-728 49 76
070-607 56 92
c.n@byggnadsarbetaren.se

Anki Sydegård
reportageansvarig
08-728 49 77
070-607 56 87
a.s@byggnadsarbetaren.se

 TS-kontrollerad
upplaga 2005: 131 600

Adressändring, medlem i Byggnads:
Kontakta din lokala avdelning

Prenumeration: edb, telefon 08-619 35 93 **Pris, helår:** 297 kr

Annons: Swartling & Wranding Media,
telefon 08-545160 67

Byggnadsarbetaren:

Telefon: 08-728 49 00

Postadress: 106 32 Stockholm

Besöksadress: Hagag. 2, 4 tr, Sthlm

Repro: Grafit

Tryck: Sörmlands grafiska, Quebecor

SILIKOS

GAMMAL BYGGSJUKA ÄR TILLBAKA

Stendammlunga är på väg tillbaka. Två fall har konstaterats inom stenindustrin i Skåne och för en tid sedan stoppades arbete på ett bygge i Stockholm på grund av dåligt dammskydd.

SID 8-11

PORTRÄTT: HAN KÄMPAR MOT SJUKA HUS

SID 18-20

PÅ AKUTEN MÖTS TVÅ VARDAGAR

SID 12-13

TEST

FÄRDIGMAT MÄTTAR INTE PÅ BYGGET

SID 28-29

GRÄNSBOR

DU KAN TVINGAS PENDLA TILL UTLANDSJOBB

SID 14-16

Sämre och dyrare a-kassa efter nyår

BYGGNYTT/ Från årsskiftet höjs avgiften till Byggnads a-kassa från 106 kronor till minst 352 kronor per månad. Dessutom avskaffas skatteavdraget för a-kasseavgiften. SID 23

DEBATT SID 4-5

”Skydd inte omanligt”

”Riktiga män använder inte gasmask” - det är sådant vi till varje pris måste komma ifrån vad det gäller arbetarskydd”, skriver signaturen Undrande läsare.

GREJER & GREPP SID 30

Slipp kladd kring burken

Fiffig burk tar hand om penseln.

BYGGFOLK SID 34

Hon är nye tv-snickaren

BYGGFOLK SID 32-33

Världsmästare på att balansera bobcat

13:21:19. Så lyder Rolf Rydhs rekord. Med det blev rivningsarbetaren världsmästare på att balansera en bobcat på två hjul.

**5 VISION &
5 VERKLIGHET** SID 6

Thorbjörn vill bygga jätteälg

MÖTEN & SÅNT SID 31

SISTA ORDET SID 38

KRYSSSET SID 39

FRÅGAN

Hur viktig är näringsriktig lunch för dig?

Sonder Tercero, 30, snickarlärling, Kalmar

- Självklart ska man ha näringsriktig mat. För egen del är det hemlagad mat. I början när man jobbade var man ganska slarvig, tog med mackor och sånt. Men sen började man tänka att ska man orka jobba en hel dag måste man ha med riktig mat. När jag lagar mat tänker jag bland annat på att det inte får vara för mycket fett.

Tim Lennholm, 20, snickare, Stockholm

- Det är inte så viktigt, bara det är gott. Jag brukar ha matlåda eller gå ut och äta, det blir väl att man går ut några gånger i veckan. Det är enklare att gå ut än att köpa färdigmat, det är godare och man får mer mat. Jag brukar inte ha med något särskilt till lunch, det varierar. Men näringsammansättningen är inget jag brukar tänka på.

Karl-Axel Holmqvist, 58, betongare, Färlöv

- Det är klart att det är viktigt. Men jag brukar ha smörgås med mig på jobbet och sedan äter jag middag på kvällen. Visst försöker jag välja bra kost även om det inte alltid blir så. För det mesta lyckas det nog. Jag försöker äta fiberrik mat, fibrer på morgonen och morötter till middagen.

Därför förlorade (s) i valet

● Av alla LO-medlemmar röstar 54,4 procent på socialdemokraterna och 24,5 procent på den borgerliga alliansen, varav 11,1 procent på moderaterna. Vad har hänt när 28,7 procent av LO:s förstagångsväljare röstar på moderaterna? Förklaringen kan finnas i förstenade strukturer. Den kan också finnas i brist på lyhördhet hos en del av dem som är valda att företräda medlemmarna.

Trötta är många medlemmar på att en del förtroendevalda inte tillhör dem, utan en maktstruktur utanför deras verklighet.

Trötta är medlemmarna också på skandaler med spritnotor, dubbla arvoden, höga löner, pensionsförmåner som skapas i en isolerad maktstruktur.

Arbetarrörelsens styrka och kraft finns inte längre bland LO-medlemmar på arbetsplatserna utan i LO-borgen i Stockholm, på förbundskontoren, på fackliga avdelningar och bland facklig-politiska företrädare. En del fackliga och politiska förtroendevalda har skapat ett monopol på rätten att tolka och företräda arbetarrörelsen med resultatet att det bildas konkurrerande fackföreningar, att det blir medlemsflykt och bristande förtroende.

MATS FOGEMAN

När en del förtroendevalda skapar monopol på rätten att tolka och företräda arbetarrörelsen är risken att medlemmarna vänder den ryggen, menar insändarskribenten.

En del av våra fackliga förtroendevalda måste inse att socialdemokratin inte längre kan hålla kvar sitt monopol på arbetarrörelsens värderingar. Det har skapats en mur mellan företrädare och kollektiv.

Våra huvuduppgifter de närmaste fyra åren: Vi måste sätta målet att minst 85% av LO-medlemmarna röstar för en socialistisk regering 2010. Bilda en förtroendekommission med samtliga fackliga organisationer

med uppdrag att förutsättningslöst hitta strukturer för att nå en socialistisk valseger 2010.

Vi måste skapa en bred allians med alla politiska vänsterkrafter. Ett samarbete mellan socialdemokratiska partiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Inte för att leta efter skillnader, utan efter det som förenar oss. Det är en förutsättning för att skapa en bred facklig-politisk opinion.

För en valseger 2010!

L-JOHAN KARLSSON

Stoppa lönedumpningen

● Branchens största lönedumpare är bemanningsföretagen. Dessa företag kan ibland utge sig för att vara vanliga byggföretag, men det gör de bara för att kunna betala en lägre lön.

Om bemanningsföretagen har avtal med Almega ska de betala samma ersättning som vi andra på arbetsplatsen har. Då prisar de snart ut sig, för då kan inte företagsledaren tjäna så mycket längre. På bemanningsföretagen arbetar en del av mina kolleger, se till så att dom kan få ett riktigt jobb på en riktig byggfirma.

BERNT

För låg reseersättning

● Höj traktamentet! Jag började ligga ute och jobba på traktamente 1978. Då var traktamentet samma som i dag, 300, fast skattefritt.

Enligt LO har inte kostnadsläget förändrats ett enda dugg sedan dess, eller?

Vi som reser får som vanligt ingen hjälp av facket, och ingen av ombuden eller förhandlarna vill föra vår talan.

Vi får hoppas att det växer upp pålgubbar, dykare, brobyggare, tunnelbyggare, asfaltläggare med mera på alla orter i vårt avlånga land. För de kommande generationerna kommer inte att

bo i husvagn för 270 kronor om dagen, och försaka familj och vänner.

LASSE JÖNSSON

BODTOMTEN

- Det är inte alltid man vet vilka som svartjobbar. Men efter regeringskiftet vet vi i alla fall vilka som anlitar dom...

SKRIV TILL OSS - VI BJUDER PÅ PORTOT!

Adressen är Byggnadsarbetaren, Svartpost 110455302, 110 19 Stockholm. Du behöver inte sätta på något frimärke. Ring 08-728-49-00 Faxe 08-728-49-80 E-posta redaktionen@byggnadsarbetaren.se

Glöm inte uppge namn, adress och telefonnr (som hemlighålls mellan dig och redaktionen om du använder signatur).

Inte omanligt med skydd

Den här rubriken i *Byggnadsarbetaren* har fått skribenten att undra över tidningens syfte.

● Läste nummer 14 av *Byggnadsarbetaren*, och kom att undra lite över artikeln om dem som jobbade med reningsverket i Stockholm. Undrar varför ni gör en sådan grej till helsidesuppslag, att "riktiga män inte använder gasmask". Det är sådana grejer vi till varje pris måste komma ifrån vad gäller arbetarskydd.

Har fått betala priset med huvudvärk och tryckande lungor efter ett antal hundra timmars jobb med fuktspärr baserat på ammoniak.

Man behöver inte tänka så mycket längre än en schimpans för att komma underfund med att avloppsvatten från centrala Stockholm består av mer än mänskligt avskräde. Har några tester gjorts på halten ammoniak i luften, mängden bromerande flamskyddsmedel, nonylfenoler och klorföreningar från diskmedel, lösningsmedel, textilier och bekämpningsmedel? Att idioter finns bland de gamla rävarna på byggena får man ta, men att en 16-åring på praktik pressas att jobba utan skydd är inte okej.

Själv tog jag initiativ till att köpa halvtäckande gasmask först efter två års arbete, med främst rivning i mycket dammiga miljöer. Det kunde och borde ha skett mycket tidigare.

Vore schysst om ni gjorde ett

uppslag någon gång på temat hur unga på byggarbetsplatser kan stå på sig i säkerhetsfrågor, och komma bort från att det är omanligt att använda skydd.

Egentligen skulle det vara standard att alla nya på byggen gick en dagskurs innan de kom ut, om vad de är berättigade till i olika situationer. Om arbetsgivaren sätter dig på att stå med vinkelslip och kapa balkonger i tre veckor, vad ska du ha för skydd? Om arbetsgivaren sätter dig att bryta upp eternittak i 40 timmar, är det okej att jobba utan något alls i form av andningsmask då? Detta är grejer man råkat ut för sedan 16-årsåldern som borde ha skett på ett helt annat vis.

UNDRANDE LÄSARE

Svar: En av de viktigaste uppgifterna för tidningen *Byggnadsarbetaren* är att skildra våra läsares vardag på jobbet. Vår ambition är att skildra verkligheten så som den är, även när byggnadsarbetarna inte använder föreskriven skyddsutrustning.

Våra läsarundersökningar visar att tidningen har hög trovärdighet. Om vi bara publicerade artiklar om perfekta arbetsplatser skulle det förtroendet snart raseras.

KENNETH PETTERSON
CHEFREDAKTÖR

Olika så in i Norden

För lite mer än ett halvsekel sedan var det ett mindre äventyr att resa inom Norden. Pass och visum var fortfarande ett måste. Invandrare från våra nordiska grannländer tvingades att regelbundet gå till polisen för att förnya sina uppehållstillstånd.

Vid gränsövergångarna stoppades trafiken av bommar, passkontroller och tulltjänstemän som granskade hur många paket mjöl, socker och margarin som togs med över gränsen.

I dag är det inte mer dramatiskt att passera gränserna än att köra ut ur ett parkeringshus.

En dom i kammarrätten gör att åtskilliga tusen byggnadsarbetare nu måste betrakta Norden som sin hemmamarknad i jakt på jobb. Domen innebär att arbetsförmedlingen nu kan tvinga arbets sökande att ta jobb också i något av grannländerna.

Annars sänks a-kassan.

Enligt kammarrätten är det rimligt med två timmars restid för att ta sig till jobb i Norge, Finland eller Danmark.

I Norden har vi haft en öppen arbetsmarknad i över 50 år. Så bortsett från de långa resorna borde det inte vara något problem – om man får bra villkor och själv vill åka.

Men en kalldusch för många är att socialförsäkringssystemen fortfarande går i otakt. Det finns åtskilliga exempel på byggnadsarbetare som fått kvarskatt, missat sin a-kassa eller fått problem med sin ersättning för arbetsskador efter att ha arbetat till exempel i Norge.

Kammarrättsdomen har överklagats till Regeringsrätten, som bara tar upp fall som blir vägledande för hur myndigheter, i det här fallet a-kassorna, ska göra i liknande fall.

I reportaget på sidorna 16-18 möter ni byggnadsarbetaren som satte bollen i rullning: snickaren Per-Olof Persson från Värmland.

Nästa tidning kommer den 23 november.
På återseende!

KENNETH PETTERSON
CHEFREDAKTÖR

TYCK DIREKT PÅ NÄTET!

På vår hemsida kan du publicera insändare direkt på nätet. Gå in på www.byggnadsarbetaren.se.

TILL VEM? SNICKAREN THORBJÖRN HOLMLUND, 53 år, som driver Svanselse vildmarkscenter.

VARFÖR? För att han **SKA BYGGA EN 45 METER HÖG ÄLG**, med restaurang, konferenscenter och konsertlokal på gränsen mellan Norrbotten och Västerbotten.

”UTSIKTEN FRÅN KRONAN KOMMER ATT BLI HÄFTIG”

1 Hur kom du på idén?

– På vildmarkscentret har vi älggaranti – om en gäst inte får se en älg under sin vistelse, får den pengarna tillbaka. När en grupp med sexton italienare, efter tre dygns väntan, fick se en älgfamilj, blev de helt till sig och dansade på snöskotrarna. Då tänkte jag: Är älgen så här stor? Då kan man locka folk med en ännu större älg, som är ännu säkrare att se.

2 Varför fascineras så många av älgar?

– Det är bara så. Det är ett stort djur. Vi har 300 000 älgar i Sverige, och borde dra nytta av att den är så populär internationellt. Jag tror att den kommer att bli en nationalsymbol i framtiden.

3 Vad blir det häftigaste med din älg?

– Att den blir gränsöverskridande, med två ben i Norrbotten och två i Västerbotten. Och så blir det utsikten från kronan, 45 meter upp.

4 Varför ska man besöka den?

– Av samma anledning som man besöker Eiffeltornet: för att uppleva konstruktionen, utsikten och maten. Det ska bli svårt att icke ha varit till ”stoo`rn”.

5 Finns det planer på en fortsättning, med fler älgar eller en hel djurpark?

– Det vet jag inte i dag. Jag blir ju lyckligt lottad om jag fixar det här.

Thorbjörn Holmlund har alla planer för ”stoo`rn”, som jätteälgen kallas, klara.

FRÄCKIS

Två damer satt i bastun. Den ena damen hade jättestora bröst. Bredvid henne satt en annan dam, med mycket mindre bröst.

– Hur kan du ha fått så stora bröst, frågade den småbröstadade den yppiga.

Damen med de stora brösterna svarade:

– Det är för att min man har smekt mig så mycket.

Då svarade den andra damen:

– Det gör min man med, men vi ligger i samma rum.

1 Är allt klart för byggstart?

– Nej, alla pengar är inte i hamn och så finns det en överklagan hos länsstyrelsen som ska behandlas. Men så fort det är klart börjar vi bygga direkt. Sedan tar det ett och ett halvt år tills den är klar.

2 50 miljoner är den uppskattade kostnaden, hur ska ni få ihop dem?

– Jag kan inte svara på det. Det finns en projektgrupp som jobbar med det och vi tror att det löser sig.

3 Hur stor ska den bli?

– 47 meter lång, 12 meter bred, 35 meter till manken och 45 meter till hornen. Golvytan blir på 1000 kvadratmeter.

4 Hur många tyskar får plats samtidigt?

– He he, det stämmer att tyskarna är väldigt intresserade av älgar. Fransmännen lockas mer av renar. Brandtekniskt får vi bara ta emot 350 besökare åt gången, men egentligen får det plats många fler än så.

5 Vad är det för material?

– Vi kallar älgen för skogens konung i dubbel bemärkelse, då den i stort sett byggs i trä. Det blir betongfundament i botten och ståltuber i älgens fyra ben, men fasaden, bjälklag och bågformsystem blir i trä.

ELIN JÖNSSON

STENDAMMLUN

SILIKOS

GA ÄR TILLBAKA

Silikos, eller stendammmlunga, har betraktats lite som en del av det förgångna. "Ingenting" säger snickaren Jens Nordgren att han vet om silikos. Men nu kommer larm om att den dödliga sjukdomen kan vara på väg att öka igen, kanske just på grund av att vaksamheten har sjunkit.

TEXT JENNY BERGGREN FOTO PERNILLA WAHLMAN

I takt med att diagnoserna har blivit färre genom åren har kunskapen om silikos minskat. Andra skyddsfrågor har hamnat i förgrunden. Dåligt skydd mot kvarts kan leda till att sjukdomen som arbetare fick förr även blir ett framtida problem. Den som blir sjuk har vanligen andats in kvarts i flera decennier.

– Jag tror att medvetenheten har sjunkit i yrkeskårer där det finns anledning att fundera över sådant här, säger Nils Kulle.

Han är yrkeshygieniker på Arbetsmiljöverket. I dag är han i Gävle för att mäta bland annat kvarts i byggdamm. Fyra av de 35 personer som förvandlar folktandvårdens gamla lokaler till socialkontor bär mätare på sig. Verket vill veta hur mycket damm de som rör sig en bit ifrån själva rivningsarbetet får i sig. Därför bär snickaren Jens Nordgren, som sätter upp nya väggar i den blivande kontorslokalen, en liten dosa.

– Ingenting, svarar han på vad han vet om silikos.

I axelhöjd har han ett munstycke som drar in luft med samma innehåll som den han andas in. Med jämna mellanrum lämnar Nils Kulle sitt tillfälliga kontor på andra sidan gatan för att kolla att genomströmningen i apparaten är som den ska.

Liksom flera kollegor tycker Jens Nordgren att det är bra att Arbetsmiljöverket mäter, så att han och arbetskamraterna får en klarare bild av vad de andas in. Andra möter det hela mer med en axelryckning.

– So what om det visar sig om några månader att det varit höga värden här? säger Lars Ekman.

I andra änden av samma våningsplan som Jens Nordgren river han upp hål för trapp och hiss. Han riskerar alltså i ännu högre grad att dra in damm i lungorna. Men han säger att han har valt det här jobbet för att det är roligt och att man får finna sig i hur det är. Och när mätresultaten kommer ska jobbet ändå vara klart. Att yrket är dammig vet ju alla utan mätningar. Skyddsombudet konstaterar att det brukar se ut som att man har hållt en säck mjöl över dem som har haft de dammigaste uppgifterna.

För att minska damningen vattnar Lars Ekman och hans kollegor betongen. Han säger att vatten fungerar bra här. Det gör inget om man blöter ner, eftersom väggarna och golvet runtomkring ska bort.

– På känsligare byggen får man använda utsug och fläktar.

Sådan utrustning kan man alltid ställa krav på. Arbetsgivaren är skyldig att förebygga dammspridning. Att inte kontrollera luften kan straffas med böter. Men trots paragraferna har det i praktiken länge varit dåligt med mätningar från byggarbetsgivare.

– Jag har aldrig sett någon sådan, säger Nils Kulle.

Och vare sig Jens Nordgren, Lars Ekman eller deras skyddsombud har tidigare varit med om att mäta damm.

”Ska det vara riktigt ska man dammsuga och hålla efter, men det brukar inte finnas tid för sådant.”

Då pratar vi om tre personer som sammanlagt har jobbat 69 år i branschen.

Nu planerar Arbetsmiljöverket fortsatta mätningar nästa år, och Byggnads centralt har diskuterat hur man ska ta sig an problematiken. En diskussion som pågår gäller att ett fåtal läkare borde granska alla röntgenplåtar gällande silikos. Nu stöter varje läkare på symptomen så sällan att de riskerar att missa dem när de väl finns där.

Debatten har dragits igång av yrkes- och miljömedicinska kliniken i Lund. Förra året hittade de två fall av silikos inom stenindustrin i Skåne. I samband med det upptäckte de stora brister på flera håll i stenindustrin. Det gällde dammskyddet på plats och det gällde brist på åtgärder när höga kvartshalter faktiskt mätts upp. Symptom har också dykt upp på fler håll i landet. Enligt Arbetsmiljöverkets läkare finns det totalt ett tiotal nyupptäckta fall av bekräftad eller misstänkt silikos.

Än så länge handlar uppgifterna främst om stenindustrin. Men inget säger att det ser annorlunda ut i byggbranschen. Snarare tvärtom. Till att börja med har det, som sagt, inte gjorts särskilt mycket mätningar över huvud taget. För två år sedan mätte Arbetsmiljöverket därför kvarts på reparations- och ombyggnadsjobb (ROT-arbeten) runt om i landet. Gränsvärdena överskreds vid 16 av 25 mätningar. I Stockholm stoppade Byggnads lokala avdelning nyligen golvslipning på en arbetsplats där dammskyddet behövde förbättras. Och det är inte helt ovanligt att avdelningen gör anmärkningar just på dammskyddet.

Enligt Maria Albin, överläkare på den yrkesmedicinska kliniken i Lund, är dessutom nuvarande gränsvärden alldeles för höga. Enligt nya rön leder 40 års arbete på den nivån till att omkring hälften av arbetarna får silikos i någon omfattning. Under samma period leder arbetet till fyra dödsfall per hundra exponerade personer, två av silikos och två av lungcancer.

– Det är inte risker man accepterar för andra exponeringar numer, säger hon.

Å andra sidan säger flera personer som vi pratar med, bland annat på Arbetsmiljöverket, att gränsvärden och mätningar inte nödvändigtvis leder till de bästa resultaten. Att det viktigaste är att alltid göra så mycket som möjligt för att minska dammet, oberoende av gränsvärden.

Maria Albin hävdar dock att gränsvärden behövs för att

FAKTA SILIKOS

Silikos, eller stendammlunga, uppstår hos personer som har andats in kvarts. Kvarts finns i sanden i bland annat betong. Den är finkornig och når ner i lungorna. Med tiden minskar lungornas kapacitet.

I lindriga fall blir man mer andfådd och mindre motståndskraftig mot andra lungsjukdomar. I allvarliga fall leder silikos till döden. De som blir sjuka har vanligen varit utsatta för exponering i flera decennier. För byggnadsarbetare finns riskerna främst vid ROT-arbeten, men även vid exempelvis anläggningsarbeten med mobil stenkross.

veta hur man ligger till, och att nuvarande värden ger en falsk trygghet eftersom folk tror att de är säkra.

Hur som helst verkar alla eniga om att det med säkerhet finns brister i dammskyddet runt om i branschen. Teorierna om vad det beror på handlar främst om två saker – dels att medvetenheten minskat och dels att tiden inte räcker till. Risker med stressen kan vara att man inte tar sig tid till att skaffa fram nya maskiner med bra luftsug, eller att planeringen brister.

– Ska det vara riktigt ska man dammsuga och hålla efter, men det brukar inte finnas tid för sådant, säger en av männen som har mätare på sig på bygget i Gävle.

– Det finns en stor bov idag och det är stressen, säger skyddsombudet, som menar att skyddsfrågorna ofta drabbas.

Platschefen Reine Persson landar i samma resonemang om branschen i stort när han söker en förklaring till att silikosen tycks vara på väg tillbaka, trots att skydden i sig blivit bättre. Men han betonar att det egna företaget vidtar alla möjliga åtgärder mot damm.

Hur nivåerna faktiskt ser ut just här kommer det besked om först efter jul, analyserna tar tid. Arbetsmiljöverket gör mätningar här efter att slumpmässigt ha valt bland de arbetsplatser där dammiga arbeten pågår. ●

Mitt i folktandvårdens gamla hus river byggnadsarbetarna upp ett schakt för socialtjänstens trappor och hiss. Det är här dammet som Arbetsmiljöverket mäter uppstår.

Bilden på föregående uppslag: "So what om det visar sig om några månader att det varit dåliga värden här?" säger Lars Ekman, som river på ett bygge i Gävle.

6

SÅTT ATT SKYDDA SIG MOT DAMM

- 1** Se till att du har maskiner med bra utsug
- 2** Skärma av området där det dammar
- 3** Vattna betongen så att den dammar mindre
- 4** Håll rent på arbetsplatsen, sug upp dammet i stället för att sopa eftersom sopning virvlar upp det på nytt
- 5** Använd bra andningsskydd om det inte går att minska dammet nog vid själva källan
- 6** Ställ krav på luftundersökningar och medicinska undersökningar

PÅ AKUTEN MÖTS TVÅ

Bygglampor, sjuksängar, trappstegar, patienter, skruvdragare och sjuksystrar. På ombyggnaden av akuten på sjukhuset i Trollhättan möts två vardagar – män på bygget och kvinnor i vården. ”Det går bra det här. Det handlar mycket om att visa hänsyn till varandra”, säger snickaren Gert Johansson, 58 år, från Uddevalla.

TEXT CENNETH NIKLASSON FOTO CHRISTER OLOFSSON

På ombyggnaden av akuten på Norra Älvsborgs Landstings-sjukhus (NÄL) jobbar byggnadsarbetare och sjuksköterskor sida vid sida. Trots att de nästan står på varandra arbetar de med helt olika saker. Men de måste ändå samarbeta för att arbetsvardagen ska fungera.

– Vi försöker planera jobbet så att det inte blir problem och det är alltid tjejkarna som har företräde. De jobbar ju med människor som behöver vård, säger Göran Andersson, 57-årig golvläggare från Mellerud.

Renoveringen av akuten är inne på den andra av totalt sex etapper. Etapp två tillhör en av de enklare; två korridorer som sträcker sig ut som spindelben från receptionen håller på att få nyrenoverade rum. Den stora utmaningen blir när hjärtat i verksamheten – själva akutintaget och receptionen – ska byggas om.

– Det ska bli intressant att se hur det går. Då kommer patienterna komma rakt in på byggarbetsplatsen. Hittills har det fungerat jät-tebra och snickarna visar verkligen hänsyn. De är jätteduktiga på att sopa och hålla rent, säger sjuksköterskan Kajsa Carlson, 40 år, från Vänersborg och skrattar.

I en av korridorerna pågår arbetet för fullt. Det är trångt och på bara några kvadratmeter, vid ingången till ett av undersökningsrummen, trängs två snickare, en golvläggare, två elektriker och en målare.

– Vi ligger lite efter och måste bli klara med den här delen denna vecka, säger Gert Johansson.

Han viskar nästan fram orden. Tonen på bygget är lågmäld. Inga skrik och inga höga svordomar. Bara maskiner som låter och ett och annat smånätt samtal. Det finns en respekt för sjukvårdspersonalen. Inte minst för de doktorer som trampar förbi i traskor.

Samtidigt är tempot som vanligt. Arbetsdagen är hela tiden en kamp mot tidsplanen. Något som märks speciellt tydligt på den här arbetsplatsen, där varje etapp ska avslutas innan nästa går i gång. Här spacklar målaren samtidigt som golvläggaren och rörmontören vill fram. Dessutom blir byggnadsarbetarna avbrutna och tvingas flytta på stegar, skarvsladdar och verktyg när sängar med skadade eller sjuka ska fram. Trots det är stämningen på topp. Möjligen beror det på att de jobbar på timlön och att byggnadsarbetarna på arbetsplatsen är lite äldre och rutinerade.

– Vi håller lite koll bort mot akutintaget hela tiden. Det viktigaste är ju att de som är sjuka kommer fram, berättar Per-Åke Claesson.

Han är snickare och har egentligen gått i pension. Tidigare jobbade han på det fastighetsföretag som har hand om driften av sjukhuset.

– Jag har gått omkring och trampat här i korridorerna de senaste 15 åren. Jag har i princip varit överallt och gjort små ombyggnader så jag känner till hela byggnaden och många av dem som jobbar här.

FAKTA AKUTBYGGE

Vad byggs: renovering av akuten på Norra Älvsborgs Länssjukhus

Vilka bygger: Brunbergs Bygg har entreprenaden.

Tre snickare och några andra yrkesgrupper är på plats.

Lön: 136 kr i fast timlön

Byggherre: Västra Götalands läns landsting

”Vi plockar snabbt bort våra prylar när systrarna börjar skrika.”

När det efter sommaren var dags för den större ombyggnaden av akuten hade alltså Per-Åke egentligen lagt hammaren på hyllan. Men han gjorde en Henke Larsson och kom tillbaka. Företaget som har entreprenaden – Brunbergs Bygg – ville inte missa möjligheten att nyttja Per-Åkes unika kompetens.

– Fast jag kör bara två dagar i veckan. Jag är ju ändå pensionär.

Plötsligt sprider sig ett tjutande

larm ut från ett av rummen. Oljudet studsar fram genom korridoren, bort till hjärtat och sedan ut i de andra spindelbenen. Det söker sig in i varje vrå och varje öra. Det är golvläggaren Göran Andersson som dragit igång sin fogfräsmaskin. Men det tycks inte beröra någon. En äldre tant rullas förbi på en säng. Hon hör inte allt oväsen eftersom huvudet är bandagerat. Hennes man – elegant klädd med kostym, slips och med rocken över armen och hatten i handen – följer sängen i släptåg genom bygget. Han slänger en blick in på Göran Andersson. Oljudsmakaren själv är helt fokuserad på att styra maskinen längs mattskarven.

Hittills har det hänt några gånger att vårdpersonalen kommit springande med en säng med en patient med hjärtproblem.

– Vi jobbar just nu i den korridor som leder till hjärtintensiven, säger Per-Åke.

– Och då vet ju alla att det är bråttom. Men vi plockar snabbt bort våra prylar när systrarna börjar skrika.

Göran Anderssons tjutande maskin tystnar efter en stund. Han ler när han tittar ut i korridoren, väl medveten om ljudnivån. Han är van vid att jobba på platser där civilister rör sig.

– Vi golvläggare är ju ofta på arbetsplatser där den vanliga verksamheten fortsätter. I affärer och sånt. Det brukar inte vara några problem.

Göran har jobbat i sjukhusmiljöer tidigare. En gång var han på sjukhuset i Strömstad och lade nya mattor i obduktionsrummet.

– Jag kan ju säga så mycket som att det var inte trevligt att vika ner den nya mattan i golvbrunnen. Där såg det inte grant ut, berättar han.

Även snickaren Gert Johansson har jobbat på obduktionen – fast på sjukhuset i Uddevalla.

– Jag monterade lite dörrkarmar. Det var tyst och skönt och ingen som klagade på arbetet. Men skämt å sido, visst känns det lite är man ser bårar med små lappar med nummer och namn som hänger runt stortån.

Även på ombyggnaden av akuten på NÄL har det rullat förbi en och annan avliden patient.

– Det märks ju när täcket är uppdraget helt över huvudet. Då är det tack och gonatt. ●

VARDAGAR

Snickaren Gert Johansson justerar en dörrkarm i korridoren som leder från akuten till hjärtintensiven. Då och då springer sjuksystrarna förbi med en patient. "Vi har bra koll och håller rent hela tiden", säger Gert.

DU KAN TVINGAS PENDLA UTOMLAND

Du som är arbetslös kan i framtiden tvingas veckopendla till ett jobb utomlands. Ams har ändrat riktlinjerna, trots att den som jobbar utomlands utförsäkras ur det svenska socialförsäkringssystemet.

TEXT NINA CHRISTENSEN

En enskild arbetsförmedlare anvisade för tre år sedan en arbetslös snickare till ett korttidsjobb i Norge. Detta trots att arbetsförmedlingen bara skulle anvisa arbets sökande till platser i Sverige. När snickaren tackade nej till jobbet meddelade arbetsförmedlingen a-kassan, som sänkte hans a-kasseersättning. Snickaren överklagade i flera instanser, men fick avslag.

Nu har Ams, med anledning av domstolsutslaget i kammarrätten, kommit med nya direktiv till sina arbetsförmedlare. Direktiven innebär att arbetsförmedlare kan anvisa till "lämpligt arbete i annat land". Du som är arbetslös riskerar alltså sänkt a-kassa, om du inte tackar ja till ett sådant jobb.

Snickaren som satte bollen i rullning heter **Per-Olof Persson** (bilden). Han erbjöds ett korttidsjobb på bemanningsföretaget Adecco. Restiden till och från jobbet skulle ha blivit totalt fyra timmar.

– En viktig orsak till att jag tackade nej var att jag, med kort varsel, hade blivit tvungen att byta socialförsäkringssystem. Jag hade inte kunskaper om vad det innebar, och ville inte åka innan jag tagit reda på vad som gäller.

Dessutom hade han tre barn, som då var 8, 13 och 16 år. Frun arbetade som undersköterska, sena kvällar. I dag är han glad att han tackade nej. Kort efter erbjudandet om jobb i Norge fick han arbete på Peab.

Leif Tallskog är chef på förmedlingsenheten på Ams. Det är han som ligger bakom den senaste ändringen av Ams riktlinjer. Ändringen kan få till följd att många fler hänvisas till jobb utomlands. Han säger att Ams måste rätta sig efter domstolsutslaget i kammarrätten, även om Regeringsrätten inte sagt sitt.

– Men det är svårt att veta hur domen ska tolkas, säger han.

► **Det norska och det svenska systemet överlappar inte varandra. Det är många som har hamnat i kläm på grund av det. Ska enskilda arbetsförmedlare i fortsättningen sätta sig in i andra länders socialförsäkringssystem och bedöma riskerna för den enskilde med att byta system?**

– Nej det ska de inte. Just av det här skälet har vi tidigare avstått från att anvisa till arbete i andra länder. Vi har tidigare sett det så, att man inte kan tvinga in folk i ett annat socialförsäkringssystem. Men den här domen vände upp och ner på allt. Och vi kan inte ignorera domstolsutslaget.

► **Vilka länder, och vilka socialförsäkringssystem, kan det bli frågan om att "anvisa" till?**

– Jag vågar inte ge mig in i den diskussionen. Vi har inte sagt något om detta.

► **Men hur ska en arbetsförmedlare veta hur han/hon ska hantera beslut kring detta framöver?**

– I metodstödet skriver vi att arbetsförmedlare kan anvisa till "lämpligt arbete i annat land". Jag kan tänka mig att det kan bli frågan om länder i Norden. Det kan kanske bli aktuellt med att anvisa den arbetslöse till jobb en bit in i Finland, Norge och Danmark.

Leif Tallskog anser att kammarrättsdomen är tydlig och menar att begreppet "gränstrakter", som beskrivs i domen, inte definieras tillräckligt väl.

Tallskog menar att domen inte entydigt förordar dagpendling till ett grannland, utan även ser veckopendling som ett alternativ.

– Jag tycker inte att man kan utesluta att det även är möjligt med veckopendling. Kammarrätten talar även om den möjligheten för snickaren. Men det är bara när vi får rättspraxis som det kommer att klarna. Det kan bli fler fall som kommer att prövas, säger han.

Det är a-kassan som gör den slutliga bedömningen av vad som är ett lämpligt arbete, och bedömer arbetsplatsens belägenhet, samt

om a-kassan ska sänkas ifall den arbetslöse tackar nej. Stig Jonsson, handläggare på Byggnads a-kassa, fattade beslutet att sänka snickarens ersättning.

– A-kassans bedömning är att det är rimligt att kräva att den arbetslöse accepterar sådana utlandsjobb som det är möjligt att dagpendla till. Dagpendlingen ska ske inom rimlig tid. Pendlingen skedde inom rimlig tid i detta enskilda fallet. Vår bedömning grundar sig på regelverket, säger Stig Jonsson.

I den aktuella kammarrättsdomen skulle resan, till och från jobbet, ha tagit totalt cirka fyra timmar per dag.

► **Vilka länder tycker a-kassan att den arbetslöse bör acceptera ett jobberbjudande i?**

– I de nordiska länderna: Norge, Danmark, Finland. Så långt som man kommer med dagpendlingsavstånd. Det kan bli frågan om pendling till Finland från orter i norra Sverige, till Norge från de västra delarna av Sverige och till Danmark från södra Sverige, säger Stig Jonsson.

A-kassan tar ställning till om arbetet i det nya landet är lämpligt. Om arbetsgivaren följer arbetsmiljölagar och arbetsmiljöföreskrifter uppfylls kraven på lämplighet. Företaget behöver, enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring, inte ha kollektivavtal, men löner och förmåner ska ligga i nivå med branschavtalen.

– Vi tar framför allt ställning till om löner och förmåner är rimliga, i förhållande till de kostnader och extra utgifter det innebär att ta sig till jobbet, säger Stig Jonsson.

Han tillägger att han personligen är tveksam till ett system som hänvisar arbetslösa utomlands.

– Min privata åsikt är att man inte kan tvinga in folk i ett nytt socialförsäkringssystem, så länge regelverken inte är harmoniserade. ●

Fotnot: snickaren Per-Olof Persson har överklagat kammarrättens beslut om sänkning av a-kasseersättningen till Regeringsrätten.

DU SOM BOR HÄR KAN TVINGAS PENDLA

De mörkgröna områdena på kartan motsvarar områden som ligger upp till 15 mil från gränsen. Inom detta område kan man riskera anvisning till jobb på andra sidan gränsen. Vi har utgått från antagandet att två timmars bilresa i normalfallet motsvarar cirka 15 mil. Snickaren Per-Olof Persson skulle ha fått två timmars bilresa till jobbet i Norge. Han bodde inte i en gränskommun.

DET HÄR KAN DU RÅKA UT FÖR:

De nordiska ländernas socialförsäkringssystem överlappar inte varandra. Här är några av de problem byggnadsarbetare kan råka ut för, efter jobb i Norge:

- Om man är svenskboende och har haft ett anställningsförhållande i Norge, och blir långtidssjuk, blir man överförd och beskattad i Sverige, retroaktivt. Följden blir en oväntad och stor skatteskuld till Sverige.

- Om man har arbetat i Norge och går direkt till ett kortvarigt arbete i boendelandet (Sverige) utan att först begära återinträde i a-kassan samt vara arbetslös någon dag, försvinner möjligheten till inkomstrelaterad ersättning.

- Om man är sjuk görs olika medicinska bedömningar i Norge och Sverige. Man kan till exempel i Norge få bedömningen arbetsförmögen, och i Sverige anses ha restarbetsförmåga, eller tvärtom. Detta kan få till följd att den enskilde

hamnar mellan två stolar och inte får ersättning.

- Den som blir långtidssjukskriven måste genomgå rehabilitering i arbetslandet, ofta med stora kostnader för den drabbade. Ett avtal mellan länderna, som reglerar samarbetet, saknas.

- Pensionsåldern är 65 i Sverige och 67 i Norge. Den som blir arbetslös vid 65 års ålder, efter många års arbete i Norge, kan inte få a-kassa från Sverige, eftersom han/hon har uppnått pensionsåldern. Han får heller inte ut sin norska pension, eftersom pensionsåldern är 67 i Norge.

- Reglerna är oklara när det gäller a-kassornas bedömning av bemanningsföretag. Oklarheterna gäller möjligheten att sammanlägga tid, vid arbete hos bemanningsföretag i Norge.

Källa: Arbetsförmedlingen Inre Skandinavien

**NÄSTA SIDA: NY
PRAXIS FÅR KRITIK**

”PENDLINGSTVÅNG” MÖTS AV KRITIK

● **Lars Mejern Larsson, Byggnads ordförande i Värmland, är mycket kritisk till Ams nya riktlinjer. Han tycker också att det är fel att sänka a-kasseersättningen till byggnadsarbetare som tackar nej till utlandsjobb.**

– Byggnadsarbetare är ett rörligt folk, och villiga att åka långt från hemmet för att jobba. Oerhört många veckopendlar till arbeten över 100 mil bort, inom Sverige. Men ingen ska tvingas till arbete i ett annat land, med ett annat socialförsäkringssystem, under hot om sanktion, säger Lars Mejern Larsson upprört.

Han har kontakt med ett stort antal långtidssjuka byggnadsarbetare från Värmland, som fallit mellan två stolar i försäkringssystemen sedan de arbetat i Norge.

– Ett byte av socialförsäkrings-

system måste ske på frivillig basis, tills dess att gränshindren lösts av politikerna, säger Mejern och tillägger:

– Ska lagen gälla för alla, så ska inte bara byggnadsarbetare tvingas ta jobb utomlands, utan folk inom alla yrken. Det handlar om ganska stora befolkningsgrupper som ska tvingas ut ur landet i så fall.

De arbetsförmedlare som har som specialuppdrag att informera om arbetsmarknaden i de nordiska länderna är också kritiska.

– Personligen tycker jag att så länge politikerna inte kan garantera, att man inte faller emellan två länders regelsystem, så är det fel att människor tvingas ur sitt eget system, säger arbetsförmedlaren Kjell Olsén, på Arbetsförmedlingen Inre Skandinavien.

Han hänvisar till begreppet ”fri rörlighet över gränserna”

och menar att rörligheten ska vara fri.

Arbetsförmedlingen Inre Skandinavien arbetar bland annat för att få bort så kallade gränshinder mellan Norge och Sverige, det vill säga lösa samordningsproblem mellan länderna som drabbar den enskilde.

– Det finns många gränshinder. Hur de slår beror på i vilket skede man är i livet. Om man ska skaffa barn, om man har nära till pensionen, det kan slå väldigt olika. Sen dyker det upp nya gränshinder när länderna stiftar nya lagar, säger Kjell Olsén. ●

Lars Mejern Larsson.

TYCK TILL PÅ:

www.byggnadsarbetaren.se

annons Layher

”Byggnadsarbetarn

FAKTA SJUKA HUS

När man lägger in golvbeläggning i ett hus innan flytspacklet och betong har torkat, binder man fukt i golvbjälklaget. Då påbörjas flera kemiska reaktioner varav den mest kända är med flytspackel som innehåller proteinet kasein. Om kasein stängs inne med fukt bildas ammoniakgas, som sedan läcker ut genom mattor/parketter. Eftersom ammoniakken mörkfärgade parkett och korkmattor, förstod man sambandet mellan dessa missfärgningar och de egna hälsobesvärerna. Vanliga sjuka husbesvär är problem med ögon, näsa, hals, astma, allergier, eksem, huvudvärk och trötthet. Sedan problemet med flytspackel blev känt har kaseinet ersatts av andra kemikalier. Men problemen finns kvar eftersom det är fukten som är den egentliga orsaken. Enda sättet att undvika sjuka hus är att låta flytspacklet torka ordentligt, så att den relativa fuktigheten är under 75%, eller 85% som limtillverkarna rekommenderar. Det kräver alltså längre byggtider. Problemen med sjuka hus har inte gått över, utan uppmärksammas återkommande i samband med ny- eller ombyggnationer.

a har aldrig fuskat”

Sparkade Leif fortsätter kampen mot sjuka hus

I sin kamp mot sjuka hus förlorade Leif Kåvestad jobbet, men fick rätt i Arbetsdomstolen. Nu har hans erfarenheter och kunskaper om byggfusket kommit på pränt på hemsidan www.sjukahus.se.

TEXT ELIN JÖNSSON FOTO ANNA SIMONSSON

I tio års tid arbetade Leif Kåvestad som miljö- och hälso-skyddsinspektör på Stockholms stad. Han anställdes för att ta hand om sjuka hus och hjälpa folk som hade problem med det. Men hans engagemang blev besvärligt för arbets-givaren. Höga chefer försökte tysta honom, men nu finns all kunskap, öppen för alla, på internet.

Armarna ligger längs bordskanten, med händerna omlott, när han lutar sig lätt framåt medan han talar.

Redan efter realskolan började han som grovarbetare. I flera år varvade han arbetet med långresor till USA, Västindien, Mexico och Asien.

– Jag upptäckte snart att ”man har ingen röst om man inte har någon utbildning”.

Därför gick han socialhögskolan och arbetade ett par år som socionom, bland annat som skolkurator. Arbetet med unga ”var ett tungt lass att dra”, så efter ett par år återvände han till bygget. Han utbildade sig till snickare och arbetade i 15 år med det innan han 1991 fick jobb som hälsoskyddsinspektör på kommunens mil-jökontor i Stockholm.

Arbetsområdet var just sjuka hus (se faktaruta).

– Många skyller problemen med fukt på byggnadsarbetarna, men som jag ser det har de aldrig fuskat. Det är byggherren och huvudentreprenören som har ansvaret. Visst kan en golvläggare protestera och säga att han inte vill lägga mattor på ett betong-golv som inte är torrt, men då tar ju beställaren bara in en annan golvläggare.

I hans arbete rasslade det snart till med anmälningar. Flera prestigebyggen i Stockholm fick saneras som Enskededalen och Södra Station. När boende ringde till honom och berättade om besvär, och undrade hur de skulle gå vidare, sa han åt dem att skriva ner sina berättelser och skicka in dem till honom.

– Allt är enklare när det finns skriftligt. Inte minst är det diariet för kommunen och går inte att strunta i. Men hälften av alla som ringer om besvär går inte vidare.

Det var för att hjälpa folk över den tröskeln som Leif Kåvestad bestämde sig för att göra en handbok. Tillgängligheten avgjorde att den hamnade på internet.

– Om handboken hade varit en riktig bok hade den kostat kanske två hundra kronor att köpa. Det är mycket pengar. Om man är drabbad av sjuka hus ska man ha en möjlighet att lära sig problematiken utan att behöva betala en massa pengar. Det är mycket bättre att hjälpen finns på en hemsida som är gratis.

På hemsidan finns förslag på brev att skicka till kommunen, och han går igenom den lagstiftning som gäller.

– Det finns en rekommendation om att fukthalten i golvet ska vara lägre än 85 procent, men det finns inget krav. Det finns heller inget krav på att man ska mäta fukthalten, så hur man kan veta att den är lagom vet inte jag.

Kanske är det den där förmågan att peka på besvärligheter som gjorde att Leif Kåvestad tidigt ”hamnade i kylskåpet” på kommunen. Han har lätt för att få kontakt med människor och han ville sköta sitt arbete efter de regler och lagar som fanns. Han gjorde sitt jobb och låg på fastighetsägarna för att se till att renoveringar blev av, även om det blev dyrt. Ett kvarter som Leif såg till att det sanerades kostade lika mycket i ombyggnad som det kostat att bygga.

– Arbetsgivaren såg det som att jag under åren hittade problem för fem hundra miljoner kronor. Men det var ju också arbete och bättre boende för samma pengar.

Under tio år blev Leif utsatt för kränkande särbehandling av sin arbetsgivare. Han förbjöds att prata med sina kolleger på arbetstid, att använda telefonen och ta kontakt med folk utanför. I tio månader sattes han på att läsa böcker om sjuka hus och inventera och bedöma dem, men han fick inte kontakta utgivaren. När han fick en ny chef hade denne fått i uppdrag vid anställningsintervjun att bevaka Leif, att granska extra noga vad han sa och gjorde, och rapportera det högre upp.

Arbetsgivaren försökte få honom uppsagd på grund av samarbets svårigheter. Men han vände sig till facket och sedan till AD. 2003 kom AD-domen som slog fast att Leif Kåvestad kränkts av sin arbetsgivare, att han hade rätt att få tillbaka sitt arbete och dessutom att få ett skadestånd på hundratusen kr. Det slutade med att arbetsgivaren köpte ut honom för 48 månadslöner.

– Jag hade ju länge känt att de ville bli av med mig, men när AD-domen kom trodde jag ändå att jag skulle få jobbet tillbaka.

► **Varför slutade du inte självmant, långt tidigare?**

– Jag tyckte om mitt jobb och ville gärna ha det kvar. Jag ville inte att de skulle få bort mig på de grunder som de tog upp. Jag

FAKTA LEIF KÅVESTAD

Ålder: 62 år

Yrke: har arbetat många år som grovarbetare, snickare och byggingenjör. Leif blev rikskänd under 1990-talet när han, som miljö- och hälsoskyddsinspektör, lyfte fram sjuka husproblemen i Stockholm. Men engagemanget motarbetades av arbetsgivaren, Stockholms stad. 2003 kom Arbetsdomstolen (AD) fram till att Leif varit utsatt för kränkande särbehandling, och dessutom avskedats på ogiltiga grunder. Stockholm stad dömdes till att ge Leif arbetet tillbaka plus 100 000 kronor i skadestånd, men valde att köpa ut honom med fyra årslöner.

Aktuell: 2004 fick han Byggnads kulturstipendium om 10 000 kronor för att färdigställa en handbok om sjuka hus. Den ligger nu på internet: www.sjukahus.se.

har alltid skött mitt arbete bra och varit noga med att de inte skulle få något att anmärka på. Det var också tydligt i AD-domen, att det inte fanns en enda anmärkning på mitt arbete.

Han säger att det var den politiska ledningen som ville tysta honom och att han alltid haft ett stort stöd av sina kolleger. Det betydde förstås mycket.

Ändå är det svårt att förstå hur han orkade gå till ett jobb där arbetsgivaren gjorde allt för att slå undan benen på honom. Hur han har orkat hålla sig fast vid ett viktigt arbete, att hjälpa människor som blir sjuka av sitt hem, och som har laglig rätt att få hjälp, trots att han varit motarbetad av sina chefer.

– Från början fattade jag inte hur stort det här var, jag bara jobbade på. Mitt jobb var att följa lagstiftningen, men jag hade en chef som sa ”starta inga nya ärenden”.

Motionen har varit räddningsplankan för Leif Kåvestad. Han har tränat mycket på Friskis & Svettis och när krisen var som värst började han att cykla. Till vardags kör han en orange 70-tals Crescent, men har också en tävlingscykel som han tränar med.

– Att motionera är ett bra sätt att göra sig av med sin ångest och sina aggressioner. Är man vältränad klarar man mycket mer psykiskt.

Han känns som en snäll, pålitlig och hederlig man och det är lätt att föreställa sig honom

både på bygget och på sitt nuvarande jobb; som vårdare på ett boende för män med både missbruksproblem och psykisk sjukdom.

– Jag klarade mig ganska länge på pengarna från kommunen. Jag har kunnat resa en hel del tillsammans med mina barn. Men sedan tog pengarna slut och jag ville ha ett jobb. Då kändes det bra att gå tillbaka till det sociala arbetet igen – att göra något helt annat. ●

annons Hultafors

TIPSA OSS

– få trisslott i belöning

Vilket är det sämsta bygget just nu? Är din arbetsplats något alldeles extra? Har du råkat ut för något som kan vara intressant för andra i byggbranschen? Ring och tipsa oss! Tips som leder till publicering belönas med en dubbel trisslott.

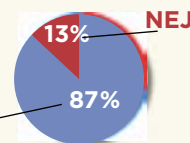
Margite Fransson 08-728 49 74

Cenneth Niklasson 08-728 49 76

Jenny Berggren 08-728 49 73

Elin Jönsson 728 49 98

annons Opel

NCC splittrar ackordslag

Tyskt dotterbolag tar över villabyggen i Malmö

Lönetvist/

NCC har splittrat ett ackordslag sedan de lokala förhandlingarna strandat. NCC tar in sitt tyska dotterbolag för att slutföra projektet.

Killarna har omplacerats till fyra nya arbetsplatser och lagbasen är permitterad.

– NCC vill statuera exempel. Vi är för starka och de vill skrämma de andra, på andra arbetsplatser. ”Om ni ställer krav så kan det gå som för laget i Bunkeflo” är budskapet, menar lagbasen Jan Larsson.

Arbetslaget är, enligt Byggnads avdelning i Malmö, ett av de mest samspelade och högproduktiva NCC-lagen i regionen.

KOMPLICERAT BYGGE

För cirka ett år sedan började samma lag bygga villor i Bunkeflo utanför Malmö. Den första etappen bestod av 27 villor.

– Det visade sig senare att bygget var mycket mer komplicerat än vad vi räknat med och tog mycket längre tid. Detta högproduktiva lag hamnade plötsligt under genomsnittsförtjänsten i regionen, säger Björn Schoug, löneförhandlare på Byggnads avdelning i Malmö.

Detta ledde till att Byggnads begärde mer i premiesumma för den andra etappen. Etappen består av ytterligare 30 villor.

Men NCC ansåg att byggnadsarbetarna skulle få samma premiesumma som i etapp ett, omräknad till 30 villor, 1 285 000 kronor.

Byggnads ville ha 100 000 kronor mer som kompensation för komplexiteten i bygget. Förhandlingen avslutades i oenighet.

Enligt arbetslaget har arbetsledningen fungerat dåligt.

– Det är väldigt dålig plane-

ANDRÉ DE LOISTED

Splittrat arbetslag: Kenneth Larsson, Olle Nilsson, Daniel Persson, Ronny Malmros, Magnus Berlin, Kenneth Skenberg, Daniel Larsson och Jan Larsson.

ring. Det är mätsättningsfel, materialfel och ritningsfel, vilket också sinkat projektet, säger lagbasen.

NCC menar i stället att det är laget har som sänkt sin arbetstakt. Företaget har kopplat in företagshälsovården och menar att byggnadsarbetarna mår dåligt och behöver psykologhjälp.

Men arbetarna anser inte att de mår dåligt och har tackat nej till psykologhjälp.

LAGET SPLITTRADES

För cirka en månad sedan fick de plötsligt besked om att de inte skulle vara kvar på Bunkeflostrand utan förflyttas till nya arbetsplatser. Laget på nio man splittrades och fördelades på fyra olika byggen i Malmö-Lundområdet.

– Personalmannen kom ut på bygget en måndag vid halv fyra och gav mej en lapp med en adress. Nästa dag skulle jag plötsligt infinna mig på ett annat bygge. Det kändes för jävligt, säger Ronny Malmros.

Enligt NCC:s personalchef i regionen, Hans Andersson, berodde förflyttningen på att projektet hade försenats så mycket att man riskerade att inte klara inflyttningstiderna.

– Arbetstempot sänktes radikalt efter den lokala förhandlingen. Den centrala förhandlingen drog också ut på tiden så vi tvingades lösa problemet så här, säger Hans Andersson.

När killarna samlas på Byggnads avdelning i Malmö är stämningen uppgiven. De känner sig illa behandlade. De vet att de är ett högproduktivt lag och att deras krav inte var orimliga.

VILL HA VÄCK ACKORDEN

– Jag har aldrig varit med om att man gjort så här, säger Kenneth Skenberg som har jobbat på NCC i 35 år.

– NCC vill ha väck ackorden. Alla ska ha samma timpeng oavsett hur bra laget jobbar, säger lagbasen Jan Larsson, som permitterats.

Byggnads har begärt lokal för-

handling med NCC, med anledning av att laget splittrats. Byggnads anser att det är en otillåten stridsåtgärd att under pågående förhandling förflytta anställda.

Facket anser också att NCC brutit mot förtroendemannalagen genom att plocka bort en förtroendevald från laget, samt att NCC brutit mot byggavtalet och begått så kallad föreningsrättskränkning.

TYSKAR TAR ÖVER BYGGET

Centrala förhandlingar pågår i lönefrågan. Det var fortfarande oklart hur förhandlingen gått vid denna tidnings pressläggning. Men klart är att laget inte kommer tillbaka till Bunkeflostrand.

De kommer att ersättas med byggnadsarbetare från Tyskland. NCC anlitar sitt tyska dotterbolag NCC Deutschland GmbH, som fullföljer entreprenaden.

Byggnads representantskap har gjort ett stöduttalande för det splittrade arbetslaget.

NINA CHRISTENSEN

I KORTHET

Skadad av stål-balk avled

Dödsolycka/ Den man som den 9 oktober träffades av en stål-balk på centralstationen i Stockholm har avlidit.

Den 51-årige byggnadsarbetaren skadades allvarligt när han hjälpte en pålkranförare med spontning. En fyra meter lång H-balk lossnade från kranen och träffade mannen som stod på marken.

Han var anställd av Arlanda Invest men vid olyckstillfället inhyrd av Züblin Oden.

- Det vi vet i dagsläget är att en stålbit lossnat från balken och att säkerhetslinan, som måste finnas vid alla tunga lyft, inte var kopplad. Men exakt vad som har hänt och varför - det kan vi inte säga än, sa Pär Land dagen efter olyckan. Han är vd för Züblin och delägare i Züblin Oden Contractors, som har huvudentreprenaden.

Utbrytare startar eget

Stockholmsbyggare hoppar av Sveriges Byggindustrier

Arbetsgivare/ **Stockholms byggföretagare planerar för ett nytt rikstäckande förbund som ska konkurrera med Sveriges Byggindustrier (BI). En centralisering av BI har retat upp små och medelstora byggföretag.**

Stockholms Byggmästareförenings idé om en egen arbetsgivarförening är än så länge mest en påtryckning på BI inför en extra stämma i slutet av november.

- Det ska ses som en beredskapsåtgärd som vi tyvärr nödgats till inför hotet att stå inför ett avtalslöst tillstånd, sade Jerker Wallin, ordförande i Stockholms Byggmästareförening och styrelseledamot i BI vid en presskonferens.

Initiativet är ett resultat av en

segspliten konflikt på arbetsgivarsidan. De små och medelstora företagen vill ha kvar en stark lokal organisation medan de stora bolagen driver på för en centraliserad verksamhet i BI.

Jerker Wallin

Bo Antoni

- Vi sade nej då och säger säkert nej nu också om det kommer en sådan förfrågan. Vi kan inte ha två olika riksavtal, säger han.

Bo Antoni, vd för BI, tonar

ner risken för en splittring. Han konstaterar också att en ordning med konkurrerande organisationer på arbetsmarknaden skulle leda till komplicerade avtalsituationer.

- Det skulle nog vara slutet på den svenska modellen som både vi och Byggnads vill värna och utveckla, säger han.

Centraliseringen inleddes vid en omorganisation där föreningen i Stockholm vägrade att ge upp sin ställning som juridisk person. Lösningen då blev ett samarbetsavtal. I ett stadgeförlag till den extra stämman är den möjligheten borta och byggföretagen i Stockholm ser det som att de ställs utanför BI.

I början av november möts Byggmästarna i Stockholm och Byggnads för samtal om ett eget kollektivavtal, vid sidan av de rikstäckande avtalen med Byggnads och BI som parter.

Gunnar Ericson, Byggnads förhandlingschef, säger att Byggnads redan tidigare har fått en förfrågan om att teckna avtal direkt med Stockholms Byggmästareförening.

För de anställda i de 700 företagen i Stockholms Byggmästareförening får en eventuell splittring på arbetsgivarsidan inte några direkta konsekvenser. De fortsätter att omfattas av de gällande avtalens regler under en period av efterskydd som regleras i avtalen.

- På sikt får vi väl ta diskussioner om hängavtal med de företag som hamnar utanför BI, säger Gunnar Ericson.

INGEMAR DAHLKVIST

Bygg 12:an söker ombudsman

På grund av avdelningens fortsatta utveckling behöver vi på Bygg 12:an (tidigare Byggnads Göteborg) utöka vår ombudsmannagrupp med ytterligare en arbetskamrat.

Tjänsten avser i första hand mättnings- och löneförhandlingsverksamhet inom bygg- och anläggningsavtalen. Men även andra, av styrelsen beslutade, arbetsuppgifter kan komma i fråga.

Vi vill att du delar arbetarrörelsens värderingar, har intresse för fackliga och politiska frågor, kan arbeta självständigt och är lätt att samarbeta med.

Du måste också vara medlem i Svenska Byggnadsarbetareförbundet och ha tillgång till egen bil. Vi ser det som en fördel om du kan uttrycka dig väl i tal och skrift.

Skriftlig ansökan med meritförteckning och eventuella referenser måste vara avdelningen tillhanda *senast den 15 november 2006* under adress:

Bygg 12:an, att: Tomas Emanuelsson, Box 83, 431 21 MÖLNDAL
alternativt bygg12an@byggnads.se

Uppllysningar om tjänsten fås av
Tomas Emanuelsson 031-774 33 63, 0733-37 94 08
eller Mikael Lundell 031-774 33 74, 0733-37 94 18.

Arbetslivsforskning läggs ner

Budgetförslag/ **Regeringen lägger ner Arbetslivsinstitutet som arbetar med forskning om arbetslivets villkor. Det framgick då budgetpropositionen presenterades.**

- Det är allvarligt att man drar ner på den här typen av forskning, säger Kjell Johansson, arbetsmiljöombudsman på Byggnads.

Arbetslivsinstitutet har cirka 400 anställda.

- Det är ett oerhört tungt besked för mig och alla anställda på Arbetslivsinstitutet. Förutom att människor förlorar sina jobb, och det är tungt nog att bära, innebär

beskedet att viktig forskning riskerar att gå till spillo, säger generaldirektör Mikael Sjöberg.

Institutets uppdrag har varit att bedriva forskning om arbetslivets villkor, samt sprida kunskap om detta. Tanken har varit att forskningen ska komma till praktisk nytta.

Arbetslivsinstitutet har bland annat gjort flera studier som handlar om arbetsmiljön i byggbranschen. Regeringen skär också ner på pengarna till Arbetsmiljöverket och aviserar ytterligare neddragningar kommande år.

MARGITE FRANSSON

Dyrare a-kassa och sänkt ersättning för arbetslös

Budgetförslag/

En arbetslös byggnadsarbetare kan förlora flera tusen kronor på att ersättningen försämrats i regeringens nya a-kasseförslag. Dessutom höjs avgiften med flera hundra kronor.

Enligt regeringens budgetförslag ska totalt tio miljarder kronor tas från a-kassorna för att bekosta utlovade skattesänkningar.

För Byggnads a-kassemedlemmar innebär det att de måste betala minst 352 kronor per månad till a-kassan.

Bara den ökade finansieringsavgiften innebär en kostnad på 246 kronor mer per månad. Den

höjningen ska läggas på de 106 kronor som a-kasseavgiften, enligt tidigare planer, skulle ha kostat från årsskiftet. Men alla räknar med att avgiften blir högre än de 352 kronorna, även om ingen vet hur mycket. Mer pengar kommer att behöva tas ut bland annat på grund av ett slopat, statligt, utjämningsbidrag och ökade administrativa kostnader.

Det är oklart hur Byggnads a-kassa ska kunna få in cirka 30 miljoner som man ska betala i finansieringsavgift till staten redan till nyår.

Medlemmarnas kostnader ökar också genom att skatteinstruktionen för medlemskap i facket och a-kassan, tas bort.

ningen till en jobb- och utvecklingsgaranti som innebär en 65-procentig ersättning.

Dessutom skärps arbetsvillkoren för att få ersättning, liksom villkoren för beräkning av ersättningen.

- Det är allvarligt att det blir en jättedyr försäkring, samtidigt som man sänker ersättningen. Det kommer att öka klyftorna mellan dem som har jobb och dem som inte har det och det slår hårt mot de medlemmar som har lägst lön, säger Sten-Åke Thorén, chef för Byggnads a-kassa.

Han tycker att förändringarna går för snabbt.

- Jag ser det som att rättssäkerheten hotas, säger han.

MARGITE FRANSSON

Det blir också förändringar i ersättningen. Enligt förslaget ska a-kasseersättningen utgå under maximalt 300 ersättningsdagar. Arbetslösa med försörjningsansvar kan få 450 dagar.

Den högsta dagpenningen blir 680 kronor per dag, samma som idag. Men många byggnadsarbetare slår i taket och får idag en förhöjd dagpenning på 730 kronor per dag under de första 100 dagarna. Den möjligheten tas bort.

Regeringen föreslår också att antalet dagar med full ersättning minskas. Ersättningen blir 80 procent under de 200 första dagarna och 70 procent därefter. När tiden är slut övergår ersätt-

I KORTHET

Byggstöd till bostäder stoppas

Subventioner/ De statliga bidragen till bostadsbyggandet försvinner vid årsskiftet. Det gäller dels investeringsbidraget till nya hyresrätter dels rängebidragen som funnits sedan början av 1990-talet.

Det kan, enligt Hyresgästföreningen, innebära att hyran blir upp till 30 procent högre för en nybyggd tvårumslägenhet.

- Den enskilde hyresgästen måste själv ta ställning till om han har råd att bo. Det finns en hel mängd av bostadserbjudanden, säger Mats Odell, som är ansvarig för bostadsmarknaden i regeringen.

Han menar att linjen att inte ge något byggstöd alls ändå kommer att ge ett ökat bostadsbyggande. Men än har regeringen inte någon målsättning alls för hur mycket som ska byggas.

FAKTA A-KASSAN

● I dag kan man få ersättning i 300 dagar, och förlängning i ytterligare 300 dagar.

Möjligheten till förlängning tas bort enligt regeringens förslag.

● I dag är ersättningen 80 procent under samtliga dagar. Enligt regeringens förslag blir ersättningen 80 procent under 200 dagar och därefter 70 procent.

● Maxbeloppet blir oförändrat 680 kronor per dag. I dag kan de som nått ersättningstaket få 730 kronor under de första 100 dagarna. Den möjligheten tas bort.

Ljusare tider för anläggare

Prognos/

Flera nya väg- och järnvägsprojekt startar. Också i övriga delar ökar byggandet, även om ökningen av bostadsbyggandet går långsammare.

Det framgår av en konjunkturprognos från Sveriges Byggindustrier (BI). Byggstarter av små-

hus har bromsat in snabbare än väntat, men bostadsbyggandet väntas fortsätta öka under 2006 och 2007.

Bostadsinvesteringarna, som stigit med 17 procent de senaste två åren, väntas öka med 10 procent i år. Offentliga anläggningsinvesteringar har vänt uppåt och ökningen väntas fortsätta.

Byggsoft

Krav på ny utredning av dödsolycka

3 c

Helsingborgsolyckan / Byggnads egen utredning om olyckan då två byggnadsarbetare omkom är nu klar.

– Vi vill att åklagaren ska återuppta förundersökningen om olyckan, säger Kjell Johansson, Byggnads arbetsmiljöombudsman.

Han säger att utredningen styrker den uppfattning han haft tidigare, om att en straffrättslig prövning borde göras då det gäller entreprenörerna Strängbetong och Peab, samt beställaren Epecon.

Utredningen ska behandlas av Byggnads förbundsstyrelse och dess arbetsutskott, som får avgöra vad man ska göra.

– Vårt förslag är att vi ska få i uppdrag att begära hos åklagaren att ärendet prövas på nytt. Vi vill också ha en träff med Arbetsmiljöverket för att redovisa våra synpunkter. Därefter vill vi träffa ledningarna för Strängbetong och Peab för att delge dem vad vi kommit fram till och vilka förändringar som vi tycker att de behöver göra, säger Kjell Johansson.

Efter olyckan gjorde polis och åklagare en brottsutredning som sedan lades ner. Byggnads begärde en överprövning, men inget ändrades.

Byggnads har under ärendets

Vid olyckan på en Peabarbetsplats i Helsingborg i september 2005 rasade ett valv med 40 ton betong. Två personer omkom och två skadades svårt.

gång riktat kritik såväl mot Arbetsmiljöverkets utredning som mot utredningen i sin helhet och beslutet att lägga ner den.

Därför beslöt Kjell Johansson och det regionala skyddsombudet Remi Jönsson att på egen hand utreda frågan.

Också för att man ska se vad som finns att lära för att förhindra andra olyckor.

De anser bland annat att de inblandade företagen inte tillräckligt förvissat sig om att de som arbetade på plats hade de kunskaper som krävdes och att de fick tillräckligt tydliga instruktioner.

MARGITE FRANSSON

Scaffold group

Grabber

I KORTHET

Förlorade fingret i bruksvisp

Byggolycka/ En murare förlorade en del av ringfingret när han fastnade i en bruksvisp. Olyckan hände i Trosa i början av oktober.

Muraren, anställd på firman Ae Mureri, vispade bruk i en hink med hjälp av en bruksvisp monterad i en bormaskin. När han kom åt den snurrande vispen med handsken fastnade han. En del av ringfingret slets av och ett sår slets upp mellan ring- och lillfinger.

Muraren kunde komma tillbaka i jobb efter en vecka. Enligt arbetsgivaren har ingen olycksutredning gjorts av Arbetsmiljöverket. Arbetsgivaren säger att olyckan berodde på den mänskliga faktorn.

Fyra häktade i ekobrottshärva

Fiffel/ Fyra personer har häktats i Sörmland misstänkta för grovt skattebrott och grovt bokföringsbrott. Miss-tankarna rör sig om ekobrott i byggbranschen.

De fyra männen misstänks ha drivit två bolag som har anlitat byggnadsarbetare för att utföra svarta byggjobb. Bolagens säte ligger i Sörmland, men arbeten har framför allt utförts i Stockholmstrakten. Omsättningen i bolagen ligger på över 20 miljoner kronor. Härvan kan svälla ytterligare.

– Jag tror att det kan bli tal om ytterligare häktningar, säger kammaråklagare Kenth Nyqvist, som håller i ekobrottsutredningar i Sörmland.

I samband med utredningen har en femte person häktats för grovt narkotikabrott.

Allt färre går utan byggjobb

A-kassan/ Arbetslösheten fortsätter att minska. I september var 3 712 medlemmar i Byggnads a-kassa arbetslösa.

Under september i år sjönk den öppna arbetslösheten bland medlemmarna i Byggnads a-kassa från 4,3 procent till 3,8 procent. Samtidigt låg sysselsättningen i arbetsmarknadsåtgärder kvar på en relativt oförändrad nivå, cirka 1 300 personer.

Totalt 5 028 medlemmar i a-kassan, 5,1 procent, stod utanför den öppna arbetsmarknaden i september.

Det senaste året har den totala arbetslösheten minskat med 1,8 procent och allt färre byggnadsarbetare är sysselsatta i arbetsmarknadsåtgärder. Det visar siffrorna som kommer från Byggnads utredningsenhet.

Den senaste månaden har arbetslösheten minskat i hela landet. Lägst är den i Kronobergs län (1,4 procent) och Jönköpings län (1,8 procent) följt av Kalmar och Gotland (2,6 procent). Högst är arbetslösheten i Södermanland (6,4 procent), Västernorrland (5,9 procent) och i Blekinge (5,2 procent).

Värsta arbetsmiljön?

Tipsa Byggnadsarbetaren om årets sämsta bygge.

Kontakta Margite Fransson, arbetsmiljöreporter.

Tel. 08-728 49 74 eller 070-607 56 89

E-post: m.f@byggnadsarbetaren.se

Nordea

Errol

T L konsult

HUNGRIG VECKA MED FÄRDIGMAT

Sallad blev den självklara vinnaren när bygglaget på NCC testade färdigmat. Kycklingsallad med pasta var allas favoriträtt. Annars var det svårt att hitta färdigmat som mättade och som hade kryddning med drag i.

TEXT MARGITE FRANSSON FOTO ANNA SIMONSSON OCH ANKI SYDEGÅRD

Vi får väl sätta en femma då, säger snickaren och skyddsombudet Jan Nordenberg, 59 år, när han fyller i testprotokollet för salladen. Smaken var bra och han blev mätt. En kombination som annars var sällsynt när det gällde färdigmaten.

Jan och hans fem kollegor i Byggnadsarbetarens testgång diskuterar gärna näring och kryddor. Här finns till och med en kryddhylla i storboden i Sundbyberg, där de bygger om till kontor. Där samsas curry med sambal oelek och havssalt. Och skulle inte näringen i kosten räcka till finns Omega 3 och C-vitamin i brustabletter.

För alla, oavsett ålder, hamnade salladen som nummer ett. Den var beställd i delikatessdisken på närbelägna Hemköp och innehöll förutom kyckling och pasta också rikligt med grönsaker och en del frukt. Den betalas per gram och för en portion, 550 gram sallad, fick vi betala cirka 55 kronor.

Betonglärlingen Fredrik Pedersen, 20 år, brukar köpa sallad ibland. Han tyckte att denna från delikatessen var bättre än den vanliga, som kostar 13 kronor mindre.

– Faktiskt kan jag tänka mig att lägga till de här pengarna någon gång, för denna salladen smakar godare.

Bygglaget kunde bara hitta en nackdel. Vid minus 15 grader krävs det mat som är riktigt varm. Annars var det stora problemet att färdigrätterna inte mättade. Kycklingsalladen och hamburgermålet var det enda de blev helt mätta på. Fast då hamnade hamburgeraren på minussidan i nyttighet. Pommes frites och mycket dressing drog ner betyget.

Alla övriga färdigrätter innehöll för lite mat, tyckte gänget. Det skulle krävas nästan två portioner. Minst var fiskgratängen.

– Jag tyckte den var hyfsat god, men den var som en barnportion. Man undrar vem de gör dessa rätter för, är det för pensionärer? säger Jan Nordenberg.

Byggnadsarbetarens testlag med vinnarmaten. Anders Eriksson, Rickard Krusell, Mehdi Shams-Ghamari, Owe Gustavsson, Fredrik Pedersen och Jan Nordenberg.

Han tycker att fabrikanterna kunde göra matlådor ungefär som man gör kläder; i small, medium och large, så kan man välja efter behov. Just fiskgratängen finns också i en tvåportions-storlek på 600 gram, men den tar då elva minuter att värma och måste tas bort från en aluminiumform.

De flesta har normalt med sig egna matlådor med mat som byggnadsarbetarna blir mätta på. Annars testar de gärna nya rätter och vegetariskt är helt okej. De flesta kan tänka sig att äta färdigmat någon gång ibland, men absolut inte jämt. Ett problem med lådorna är att de tar ganska lång tid att mikra. Det kan driva ett bygglag till vansinne om alla ska äta färdigmat som normalt tar 7-8 minuter att få varm. Lösningen är flera mikrovågsugnar eller att ta in lådan i värmeskåpet.

Under veckan visar det sig att det är svårt att få maten lagom varm jämtöver när man mikrar, trots att vi följer instruktionerna.

Till kebaben blir potatisarna skällheta, medan kebaben blir ljummen.

I testlaget ingår också: betongarbetaren Mehdi Shams-Ghamari, 20 år och snickaren Rickard Krusell, 21 år, som är de som har kryddhyllan, vidare snickarna Owe Gustavsson, 59 år och Anders Eriksson, 51 år. ●

SÅ GJORDE VI

Vi lät ett bygglag i Sundbyberg testa maten under sex dagar. Vi köpte färdiga förpackningar i butiker och på en stormarknad i Stockholm, salladen beställde vi i delikatessen på närbelägna Hemköp. Sista testdagen fick killarna beställa något de trodde de kunde bli mätta av på McDonalds. De valde en meny som var ett specialerbjudande i oktober. Eftersom maten är inköpt i olika affärer i Stockholm varierar priserna.

	KYCKLINGSALLAD MED PASTA	SMOKEY LEE MENY*	FALAFEL MED COUSCOUS, PAPRIKA OCH AJVAR RELISH
Tillverkare	Hemköp	McDonalds	Findus
Pris	55 kr	59 kr	29,90
Vikt	552 gram per portion	150 grams hamburgare, cola och pommes frites	380 gram
Smak	4,5	4	3,5
Mättnad	4,5	4,5	2
Kommentarer	"Jag stod mig rätt bra på maten, annars brukar man bli hungrig fort av sallad", "Den här maten mår man bra av", "Kan vara tveksamt med sallad om det är riktigt kallt ute". BÄST	"Bäst efter salladen", "Om man tänker på nyttigheten så är det inte topp", "Kladdigt att äta", "Jag blev mätt", "Det är mat som lägger sig som en klump i magen, sedan blir man hungrig igen".	"Det borde vara fler falafel i", "Jättegod smak", "Lite torr i konsistensen", "Kryddningen var lagom, men den mättade inte så bra", "Bra smak, men för liten låda", "Det är nog bra och nyttigt bantarmat".
Betyg			

	KEBAB FAVORIT	BIFF STROGANOFF MED RIS OCH GRÖNSAKER	LAX MED SPENAT-LIMESÅS OCH POTATISMOS (fiskgratäng)
Tillverkare	Dafgårds	Felix	Coop
Pris	19,90 BILLIGAST	23,90	19,90
Vikt	400 gram	405 gram	350 gram BARNPORTION?
Smak	3,5	3	3
Mättnad	2,5	2	1,5
Kommentarer	"Lite lite mat, men rätt gott", "Allt var dåligt; det var konstig konsistens på klyftpotatisen, kebaberna smakade inte kebab utan köttbullar och såsen var inte god", "Jaså var det vitlöksås, jag trodde det var bearnaise".	"Hyfsad smak", "För lite mat", "Dåligt kryddat", "Ingen höjdare, ganska smaklös och mättade inget bra", "Sätt till mer smak på köttet och gör en större portion", "Det skulle varit mer kryddat, mer drag i rätten".	"Detta är som en barnportion, lådorna borde finnas i flera storlekar", "Kryddningen var väldigt bra, men det mättade ingenting. Man klarar inte att jobba en arbetsdag på lådan!", "Mer krydda skulle inte skada".
Betyg			

*(specialerbjudande som motsvaras av Big Tasty meny)

Mindre kladd kring burken

Det enkla är ofta svårast. Det vet alla som någon gång funderat på vart man ska göra av en använd målarpensel när man behöver en hand fri. Tony Andersson har löst problemet.

Nästan alla har stött på problemet. Man står där med en färgburk i ena handen och en kladdig pensel i den andra. Precis då ringer mobilen (innan mobilen blev var mans egendom kliade det alltid på näsan i de där situationerna).

Vart gör man av penseln?

Tony Andersson har arbetat med plattsättning, golvläggning och måleri på ByggArvid i Ulricehamn i fyra år. Han hamnade ofta i det där bekymmersamma läget. Men Tony nöjde sig inte med tillfälliga lösningar, som att hålla kvar penseln i handen och få färg i örat.

Han gjorde en penselburk.

Painters Pal, målarens kompis, heter uppfinningen som Tony nu mönsterskyddat och beställt en provkollektion på 5 000 exemplar av. Det är en plastburk som kan fästas på färgburkens grepfäste.

HAR DU EN BRA GREJ?

Ring 08-728 49 70

GREJER & GREPP PÅ INTERNET

Gå in på vår hemsida

www.byggnadsarbetaren.se

Tekniskt sett är det en enkel pryl. Plast formsprutad till en burk, med ett uttag som passar på burkens ståltrådshandtag, grepen.

– Det är viktigt för färgburkens balans att penselburken sitter på grepfästet och att den sitter fast. Det är inte så bra om färgburken tippar, säger Tony.

– Man håller bara lite vatten i penselburken, sätter ner penseln och tejpar fast penselskaftet i burkens grep med lite målartejp. Då står inte penseln på botten och borsten skyddas, förklarar han.

Vägen fram till färdig produkt har varit rätt smidig för Tony. Han har fått stöd av Almi i Borås. Ett projekt i gymnasieskolan, ung företagsamhet, har hjälpt till med en marknadsundersökning och plastindustrin på orten har tillverkat prototyper.

I butik kommer burken att kosta runt 20 kronor. Det är en engångspryl, så efterfrågan kan bli stor. Trots det har ingen färgtillverkare hittills halat upp plånboken för att köpa idén.

INGEMAR DAHLKVIST

INGEMAR DAHLKVIST

1 På penselburken finns det plats för företagslogga eller någon annan reklam, säger Tony Andersson.

2 Uttaget i penselburken passar på färgburkens grep. Kardborreband (som medföljer vid köp) fästs på pensel- och färgburk så att penselburken inte påverkar färgburkens balans.

HYRPOLEN

DUSTCONTROL

MÖTEN & SÅNT

Svenska Byggnadsarbetareförbundet
106 32 Stockholm Besöksadress: Hagagatan 2, Stockholm
tel 08/728 49 00

STOCKHOLM

Skytteholmsvägen 2, Solna
tel 08/734 65 00 fax 08/734 66 60

Bromma-Västerort-Kista-Ekerö-

sektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 17. Scandic Hotel, T-bana Brommaplan. Hur blir vi fler i facket? Vad kan jag göra? Studieorganisationsförbundet Leif Nyberg hjälper oss. Nomineringar, budget. Smörgås och dricka serveras, samt lotteri.
Handensektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 17.30. Haninge Folkets hus..Byggettans budget 2007. Nomineringar.

Huddingesektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 17. Huddinge Folkets hus. Arbetsmarknadsfrågor. Nomineringar, budget.

Södertäljesektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 17. Saltskog Gård. Nomineringar, budget.

Jakobsbergsektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 18. Folkets hus, Kallhäll. Nomineringar, budget.

Johanneshovsektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 17.30. Farsta gård, Farstastigen. Ingvar Göransson, LO, diskuterar organisationsfrågor. Nomineringar, budget.

Märstasektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 17. Södergatan 50. Nomineringar, budget.

Nackasektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 17. Boo Folkets hus, Orminge C. Valanalys. Hur gick det? Politiker medverkar. Nomineringar, budget.

Solnasektionen: sekt.möte 21 nov, kl 17. Byggettans, ingång Byggettans studielokaler. Försäkringar och pension. Gunnar Åberg, försäkringsansvarig, medverkar. Nomineringar, budget.

Stockholmsektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 17. Murarnas klubb- rum, Kammakarg 47. Nomineringar, budget.

Täbysektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 17. Scandic Hotel, Näsbyvägen 4. Nomineringar, budget.

Gotlandsektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 18.30. Biblioteket, Visby. Studiebesök i kongresshallen. Nomineringar, budget.

SYDOST

Rådjursvägen 1, Växjö
tel 0470/75 35 30 fax 0470/202 19

Karlskrona-Ronnebysektionen: gemensamt medl.möte tor 23 nov, kl 18.30. Militärhemmet, Karlskrona. Pensioner, löner och information från kongressen.

Tingsrydsektionen: medl.möte tor 9 nov, kl 19. Bowlinghallen. Budget 2007.

Lessebosektionen: medl.möte tor 16 nov, kl 18.30. Hovmantorps Folket hus.

Åsedasektionen: medl.möte tis 21 nov, kl 19. Tingshuset, Lenhovda. Budget.

KRISTIANSTAD

Kanalgatan 94
tel 044/12 30 90, fax 044/12 67 56

Hässleholmsektionen: sekt.möte ons 22 nov, kl 19. Sekt.lokalen.

Kristianstad-Tollarpsektionen: sekt.möte mån 27 nov, kl 19. Fackens hus, Kristianstad.

Sankt Olofsektionen: sekt.möte tor 23 nov, kl 19. Medborgarhuset.

KALMAR

Radarvägen 9
tel 0480/42 90 90 fax 0480/510 11

Borgholmsektionen: sekt.möte tis 7 nov, kl 18.30. Folkets hus.

Emmabodasektionen: sekt.möte tor 16 nov, kl 19. Emmaboda Bowlinghall.

Färjestadensektionen: sekt.möte tis 7 nov, kl 18. Hembageriet.

Högsbysektionen: sekt.möte tor 9 nov, kl 18.30. ABF-lokal.

Kalmarsektionen: sekt.möte fre 3 nov, kl 18. Kalmar Travet.

Nybrosektionen: sekt.möte tis 14 nov, kl 18.30. Folkets hus.

Torsåssektionen: sekt.möte mån 13 nov, kl 19. Centrumbiografen.

Hultsfredsektionen: sekt.möte mån 13 nov, kl 18.30. Se anslag.

Mönsteråssektionen: sekt.möte tis 7 nov, kl 18.30. Byggnads möteslokal IOGT-NTO.

Oskarshamnsektionen: sekt.möte ons 15 nov, kl 18.30. LO-lokalen.

MÄLARDALEN

Hemdalsvägen 1, Västerås
tel 021/17 87 00, fax 021/41 04 13

Strängnåsektionen: sekt.möte tis 14 nov, kl 18.30. Arbetarrörelsens hus.

GÖTEBORG

Brogatan 1
tel 031/774 33 00, fax 031/774 33 77

Hisingensektionen: sekt.möte tis 14 nov, kl 18. Backa Folkets hus.

Nord-Sydostsektionen: sekt.möte mån 13 nov, kl 17. SKFs Klubbkola.

Västsektionen: sekt.möte ons 15 nov, kl 18. Frölunda kulturhus, Lilla salen.

Centrumsektionen: sekt.möte ons 15 nov, kl 17. Nollösalen, Folkets hus, Göteborg.

Stenungsundsektionen: sekt.möte mån 13 nov, kl 17. Kommunhuset.

Kungälvsektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 18. LO-lokalen, St Halvårdsgatan.

Alesektionen: sekt.möte tis 14 nov, kl 18.30. Folkets hus, Nol.

Lerumsektionen: sekt.möte ons 15 nov, kl 17. Villa Pomona.

Härrydssektionen: sekt.möte tor 16 nov, kl 17. Länkens lokal, Landvetter.

Mölnåldalsektionen: sekt.möte tor 16 nov, kl 17. Bygg 12:ans lokaler, Brog 1.

Kungsbackasektionen: sekt.möte tis 14 nov, kl 17.15. ABF:s lokaler.

NCC-klubben: klubbmöte tor 16 nov, kl 17. NCC:s kontor, Hörsalen.

Peab-klubben: klubbmöte tis 21 nov, kl 17. Sävedalens Folkets hus.

HALMSTAD

Andersbergsringen 104
tel 035/17 41 00 fax 035/17 41 98

Falkenbergsektionen: budgetmöte tor 16 nov, kl 19. Motellet Björkäng.

Halmstadsektionen: budgetmöte mån 13 nov, kl 18.30. Fackens hus.

Laholmsektionen: budgetmöte mån 13 nov, kl 18.30. Fackens hus, Halmstad.

Varbergsektionen: budgetmöte tor 16 nov, kl 19. Motellet Björkäng.

LULEÅ

Nygatan 3
tel 0920/940 80 fax 0920/ 948 79

Luleåsektionen: medl.möte ons 22 nov, kl 18. Budget. Byggnads exp, Nygatan 3.

Gällivaresektionen: medl.möte tis 21 nov, kl 19. Budget. Byggnads exp, Postg 1.

Korpilombolosektionen: medl.möte tor 23 nov, kl 18. Budget. Röda skolan, K-lombolo.

UPPLAND

Portalgatan 6A
tel 018/19 45 00, fax 018/19 45 01

Alunda-Östhammarsektionen: medl.möte tor 16 nov, kl 18.30. Brandstationen, Alunda. Ungdomsfrågor. Ungdomskommittén och Bengt Westman medverkar.
Enköpingsektionen: medl.möte tor 23 nov, kl 18.30. Folkets hus. Fonus informerar.
Hallstavik- och Norrtäljesektionen:

nera: medl.möte tis 21 nov, kl 19. Bowlinghallen, Norrtälje.

Tierpsektionen: medl.möte tor 23 nov, kl 19. Gästis, Tierp. Sjukskrivningar/rehab. Medv Försäkringskassan. Kaffe och landgång.

Uppsalasektionen: medl.möte mån 20 nov, kl 17. Stadshuset, ingång innergården. Info om Resecentrum.

PITEÅ

Olof Palmes gata 2
tel 0911/787 30 fax 0911/787 39

Älvsbysektionen: medl.möte tis 7 nov, kl 19. Forum, Röda rummet.

Skellefteåsektionen: medl.möte tor 16 nov, kl 18.30. Folkparken.

LINKÖPING

Majgatan 2
tel 013/37 44 00 fax 013/12 25 13

Kisasektionen: sekt.möte tor 16 nov, kl 18.30. Café Colombia.

Linköpingsektionen: sekt.möte ons 15 nov, kl 17. Byggnads exp, Majgatan 2.

Mjölbysektionen: sekt.möte ons 15 nov, kl 18.30. Axel Träffs gata 7.

Motalasektionen: sekt.möte tor 16 nov, kl 18.30. Norrängsgatan 3 A.

Vimmerbysektionen: sekt.möte tis 21 nov, kl 18.30. Sevedegtan 4.

Västerviksektionen: sekt.möte ons 22 nov, kl 19. Fogden.

UMEÅ

Kungsgatan 89
tel 090/711030 fax 090/711031

Umeåsektionen: sekt.möte tor 23 nov, kl 18.30. Avd lokaler, Kungsg 89.

ÖSTERSUND

Folkets Hus, Kronrikesvägen 93
tel 063/664 94 00 fax 063/664 94 12

Hammerdalsektionen: budgetmöte tor 23 nov, kl 19. Medborgarhuset.

KALIX

Centrumvägen 33C
tel 0923/147 55 fax 0923/165 88

Haparandasektionen: sekt.möte tis 28 nov, kl 18. Folkets hus. Budget 2007, framtida länsavdelning.

Kalixsektionen: sekt.möte mån 27 nov, kl 18. ABF. Budget 2007, framtida länsavdelning.

Överkalixsektionen: sekt.möte fre 24 nov, kl 18. Grand Arctic hotell (After work). Budget 2007, framtida länsavdelning.

13:21:19 på två hjul

Rolf har världsrekord i att balansera bobcat

Jobbet som rivningsarbetare ledde raka vägen till en världsmästartitel. Rolf Rydh har två allvarliga konkurrenter. En i Österrike och en i England. Men i juli säkrade han åter sin position. Han är bäst i världen på att balansera en kompaktlastare på två hjul.

TEXT JENNY BERGGREN FOTO LASSE HEJDENBERG

Jag vart världsmästare för någon månad sen, säger Rolf Rydh på sjungande värmländska.

Det är inte första gången han har blivit bäst på att hålla en kompaktlastare så gott som still på två hjul. Han var mästare redan sedan två år tillbaka, med tiden 12:24:48. Men tills nyligen hade han en engelsman alldeles i hälarerna.

– Nu tvålade jag till han.

I juli satte värmlänningen nytt rekord på 13:21:19, medan engelsmannen välte ned efter mindre tid än han klarat tidigare. Det går två år mellan mästerskapen. Så 2008 får vi se om någon slår Rolf Rydhs nysatta rekord. Själv säger 65-åringen att han har tävlat färdigt. Det verkar han, å andra sidan, ha sagt redan som 63-åring.

Karriären med kompaktlastaren började för arton år sedan när han var egenföretagare i rivningsbranschen. Han var duktig på att köra maskinerna i trånga utrymmen, och upptäckte att det ibland fungerade bättre på två hjul. Företaget Semab, Svenska entreprenadmaskiner, ville att han skulle köra uppvisning för dem på en mässa. Sedan har han fortsatt att visa upp sina konster i deras bobcatmaskiner. För femton år sedan slutade han i rivningsbranschen, under de åren har han kombinerat uppvisningarna med att bland annat köra lastbil.

När vi träffas kör han på ett maskinuthyrningsföretag i Linköping som har öppet hus. Bakom plastbandet åker han på framhjulen med den 2,5 ton tunga maskinen. Han kör upp för en liten vippbräda med ena hjulet, backar upp på ett lastbilsflak, vippar fram så att han kan böja sig framåt och ta upp en burk mineralvatten från marken. Utanför avspärningen står några män och tittar. Ett par av dem filmar med kameror och mobiltelefoner. Plötsligt sätter Rolf Rydh fart på maskinen så att den snurrar runt på fläcken i hög hastighet.

– Den där helikoptern jag gjorde är nog det värsta en människa kan göra, säger han en stund senare.

”Det är som det är. Ont om plats, stor gubbe.”

Annars är det svåraste att alls hålla balansen på två hjul. Särskilt i tävlingarna då maskinen ska stå still. Då håller han cola på pedalerna. På så sätt går det att hålla kvar fötterna även när säkerhetsbältena har nypt av blodtillsörseln så att benen somnat.

Han skämtar mycket när han berättar, drar historier och skrattar. Och jo, han är nöjd med tillvaron.

– Tänk så jävla mycket jag fått vara med om. Jag har fått ut max av livet. Men om jag fick leva igen skulle jag nog spetsa till det ännu lite mer.

Kanske genom att köra racerbåt. I övrigt har han testat det mesta med motor. En hobby är isracing, och snart startar säsongen. Annars går han hemma i Karlskoga ”och ser trevlig ut”, lever pensionärsliv och umgås med barnbarnen. Nu tycks han se fram emot det livet, efter en säsong med mycket uppvisningar. Men först väntar några dagar i Mantorp och därefter bär det av vidare till Karlstad.

När Rolf Rydh lägger upp sina tatuerade armar på bordet inne hos uthyrningsfirman syns blåmärkena på armbågarna. När han kavlar upp byxbenen visar sig ett par lila vader. Märkena kommer från när han slagit sig i hytten. Det verkar inte bekymra honom nämnvärt.

– Det är som det är. Ont om plats, stor gubbe.

Riktigt allvarligt har han aldrig skadat sig, trots att han slagit runt ibland. För att undvika sådana incidenter krävs koncentration. Det glada ansiktet blir bra mycket allvarligare när säkerhetsbältet är knäppt och det är dags att köra i gång maskinen igen. Fotografen säger åt honom att inte se ledsen ut, och får snabbt det lite förvånade svaret:

– Jag är väl den gla'aste fan du kan träffa. ●

Nya tv-snickaren: "Akta dig för att fixa badrum"

TV/
Fem frågor till Zaba Fröberg som är ny programledare i Äntligen hemma, i TV4.

► **Du är både inredare och snickare i programmen. Varför är det bra att kunna bägge delar?**

– Min åsikt är att ska man formge något måste man ha materialkunskaper. En del inredare vill göra saker som inte är praktiskt genomförbara.

► **Hur mycket snickarerfarenhet har du?**

– Jag är uppväxt med att hamra och spika, eftersom min pappa är möbelsnickare. I grunden har jag beklädningssteknisk linje, men började efter ett tag att göra praktiska och tekniska bygglösningar till arkitekter.

► **Kommer du att införa något nytt i Äntligen hemma?**

– Det ska vara hyfsat billigt att bygga; enkla konstruktioner som passar en liten plånbok. Sedan kanske man kan spetsa med lite dyrare detaljer, så att det ser exklusivt ut.

► **En klassisk fråga. Bygger ni allt själva?**

– Jag gör allting själv. Ibland tar vi in någon målare, men då säger vi det.

FOTO: TJA

Zaba Fröberg bygger om i Äntligen hemma tillsammans med Martin Timell.

► **Finns det något som hemmafixaren bör undvika?**

– Badrum. Det ska man akta sig för. Vatten och el, men framför allt vatten. Det är värst.

KATARINA CONNHEIM

Namn: Zaba Fröberg
Bor: i Vallentuna
Familj: pojkvän och hans tioåriga dotter
Yrke: arbetar som inredare och projektledare i egen firma
Mitt bästa verktyg: skruvdragare

LITEN ORDLISTA

Värmepumpsfreak:

"En person som kollar pumpen minst fyra gånger per dag och loggar driftsdata minst en gång per dag. Kan alla menyer i styrdatorn utantill. Dessutom kollar han värmepumpsforum en, oftast flera gånger varje dag. Betraktas av sin omgivning som lite kufisk då han hörs tala för sig själv i pannrummet och i vissa stunder skrocka belåtet samtidigt som han tar sig åt plånboken. Det talas i en del familjer till och med om 'värmepumps-änkor!'"

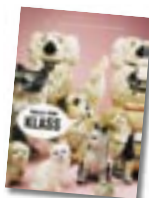
Källa: www.warmepumpsforum.com

BÖCKER

Tala om klass
red. Susanna Alakoski och Karin Nielsen

Klassresor/TTTT
Femton kända och okända kvinnor berättar om sina klassresor. Tankeväckande även för oss som inte inbillar oss att Sverige är klasslöst. Att så många inte får känna sig stolta över sin bakgrund, till exempel för att föräldrarna super eller för att pappa är finsk zigenare. För det handlar ofta inte bara om att vara arbetarklass. Tyvärr är den lite ojämn. Och Elsie Johansson är som vanligt bäst. AS

Utvandringens tid
av Tayeb Salih

Roman/TTTT
Äntligen! Utvandringens tid, först utgiven 1967, är en av den arabiska litteraturens klassiker. Nu översatt till svenska. Bit för bit får vi lära känna Mustafa Säid, briljant student vid Oxford när kolonialvälden bröts upp, senare i livet bosatt i en by vid Nilen. ID

Kampen om islam
av Gilles Kepel

Storpolitik/TTTT
Faktaspäckat om hur och varför världen förändrades den 11 september 2001. För den

som vill begripa något om islamistiskt motiverad terror och Bushs krig mot terrorn är den här boken nödvändig. ID

Natten innan de hängde Ruth Ellis
av Margareta Strömstedt

Personligt/TTTT
Flickan i det frikyrkerliga hemmet i Småland växte upp och gifte sig med poeten som blev chefredaktör. Fick barn, var hemma och började själv forma sig ett yrkesliv, som kritiker och författare. Genom korta nedslag i det förlutna

berättar författaren om sitt liv. Varmt, klokt och intressant. AS

Lögn, förbannad lögn och journalistik
av Anders R Olsson

Analys/TTT
Dagens kommersiellt styrda journalistik varken vill eller kan fungera som den informationskälla som behövs för att demokratin ska fungera. Den sanningen levererar Anders R Olsson på ett lite omständligt, men väl underbyggt, sätt. ID

Mellan köksfönstret och evigheten
av Karin Thunberg

FOTO: SCANPIX

”Bantning har blivit geschäft som bygger på fåfänga, någon sorts kortsiktig strandraggarvariant. Jag har under 30 år provat de flesta kända bantningsmetoderna och det finns inget bättre sätt att gå upp i vikt.”

Erik Lallerstedt, stjärnkrögare (ICA-kuriren)

”Hjälp med enstaka tjänster ersätter inte den vanliga fostran att få barnen att plocka upp efter sig.”
Gun-Britt Mårtensson, HSB-chef, som vill göra hushållsnära tjänster avdragsgilla. (Kommunalarbetaren)

Di Caprio på bygget

Dokusåpa/ Miljökampen och filmstjärnan Leonardo Di Caprio ska producera en ny dokusåpa med miljötema. En nedgången amerikansk stad ska i "E-topia" genomgå en förvandling till ett ekoparadis. Under arbetet ska tittarna få följa hur byggnadsarbetare, arkitekter och miljöaktivister planerar stadsbyggandet, berättat TT-Spektra. Vilken stad det blir är ännu inte bestämt.

FOTO: SCANPIX

Byggelev slog bowlingrekord

Sport/ **Byggeleven Mikael Norrdahl, 18, (bilden) är en mästare i bowling. Han slog till med 1061 poäng i en korpmatch i Söderköping. Svenska rekordet är på 1017 poäng.**

Mikaels Norrdahls tidigare toppnotering över fyra serier lyder på 943.

Nu ökade han den siffran med 118 poäng och noterade 262,2 poäng i snitt per serie.

– Det bara flöt på. Så bra har jag aldrig slagit tidigare, säger han till tidningen Folkbladet.

Det svenska rekordet ligger på 1017 och är från 1982. Men ett rekord får bara noteras i samband med SM-tävlingar.

Mikael Norrdahl går sista året på vggymnasiet och utbildar sig till snickare. Han spelar i klubben Borgs BK i Örnsköpings kommun och tränar två till tre gånger veckan. Redan nu är han ett eftertraktat namn bland storklubbar i stan. Hans dröm är att kunna leva på bowling i framtiden.

FOTO: ROBERT SVENSSON

KATARINA CONNHEIM

annons alltså

Senaste byggnytt:
www.byggnadsarbetaren.se

Tipsa oss om smått och stort som rör byggande och allt däromkring. Ring eller skriv till a.s@byggnadsarbetaren.se, 08-728 48 00.

MATLÅDAN

Oxjärpar med couscous och tomatsås

● 400 gram nötfärs

● 1 ägg

● 1 dl vispgrädd

● 1 tsk torkad basilika

● 1 finhackad lök

● 1 finhackad paprika

● 1 tärnad aubergine

1 Fräs grönsakerna ordentligt i lite olivolja och kyl ner.

2 Blanda färsen, ägg, grädd, basilika och hälften av de frästa grönsakerna. Salta och peppra. Forma bullar med stor matsked och lägg i smord form.

3 Baka i ugnform 200 grader ca 12-14 minuter.

INBAKAD COUSCOUS:

● 4 ark flodeg eller smördeg

● 2 dl storkornig couscous som kokas enligt recept på påsen

● 2 msk getost eller färskost

1 Blanda couscous med resten av de frästa grönsakerna och färskosten i en bunke. Salta och peppra.

2 Lägg en stor matsked på en ca 10 x 10 cm stor degbit, pensla kanten med lite vatten och vik ihop snyggt. Pensla knyttet med ett uppvispat ägg.

3 Baka i ugnen ca 14 minuter i 200 grader. Serveras med tomatsås och lite frästa grönsaker.

MICKE SELANDER

FOTO: MATS FOGEMAN

Självbiografiskt/IIIIII

Journalisten Karin Thunberg från SvD skriver självutlämnande om arbete, kärlek och vänskap. Som en röd tråd genom boken löper hennes egen cancersjukdom. Det är vardagsnära, gripande och tänkvärt. kc

Stjärnfabriken

av Claire Naylor och Mimi Hare

Underhållning/IIII

Ung kvinna kommer till Hollywood för att arbeta som assistent till en galen filmagent. Ovanligt välskrivnen och kul bok i den halvbiografiska genre som blivit populär inom underhållningslitteraturen. AS

INGEN POLITIK FÖR BOSTÄDER ÅT UNGA

De borgerliga försöker nu sopa undan bostadspolitiken. Rängebidragen och nyproduktionsstödet avskaffas från årsskiftet.

Hyresgästföreningen har räknat ut att månadshyran för en nybyggd tvåa stiger från 4 750 till 6 125 kronor. Följden blir att byggandet av hyresbostäder kommer att pressas ned.

Denna nyliberala "reform" hörde vi inget om under valrörelsen. Självkritiskt bör vi, som förordar social bostadspolitik, fråga oss hur vi beskrev detta hot. I valrörelsen misslyckades vi med att företräda exempelvis unga och äldre med behov av lämpliga bostäder. Men ungdomar och äldre var dessvärre lågmälda grupper jämfört med valrörelsens skråniga villaägare.

Framöver ska miljarder vråkas över villaägare med dyra hus och stora exklusiva tomter. Fast de får vänta på de yvigaste borgerliga utfästelserna om borttagen fastighetsskatt ytterligare ett år. Någon finansiering finns inte, annat än möjligen i finansministerns huvud.

Till detta kommer att alla ekonomiska makt-havare räknar med stigande räntor. Det höjer bostadskostnaderna och pressar ner efterfrågan.

Å andra sidan ska de stora årskullarna födda 1986 till 1995 ut på bostadsmarknaden. Sveriges Byggindustriers ekonomer beräknar att behovet av nya bostäder stiger från nuvarande cirka 30 000 om året till 50 000 om 15 år. Kan marknaden klara att tillgodose detta behov?

Det är i huvudsak kommunerna som ska svara för bostadsförsörjningen. Det borgerliga standardreceptet, som troligen kommer att användas på allt fler platser, är att dra ner eller sälja ut allmännyttan och att främja bostadsrätter före hyresrätter. Men Sverige behöver fler nybyggda hyresrätter, liksom bostadsrätter och villor.

Jag befarrar att senare års lovande uppgång av bostadsbyggande kommer att följas av en stegvis nedgång. För våra medlemmar är detta illavarslande.

Det kommer också att bromsa eller häva expansionen av ett stort antal mindre byggföretag. De har haft några goda år och skulle behöva växa till sig ytterligare. För Sverige saknar medelstora företag som kan konkurrera med bjässarna Skanska, NCC, Peab och JM, speciellt om byggande av bostäder.

Medelstora företag, med några hundra anställda och regional inriktning, har visat sig vara bra för beställare, inte minst kommunerna och deras bolag. De har ofta också varit hyggliga arbetsgivare.

Dessa företag bidrar till mångfald och konkurrens. De har en viktigare roll i svenskt välfärdsbyggande än att vara uppköpskandidater till de konkurrerande och glupska storföretagen. ●

HANS TILLY
förbundsordförande

Telefon 08-728 48 10
Mobil 070-552 67 40

E-post hans.tilly@byggknads.se

TILLY TYCKER TILL...

...OM NYA HÖGERN

● Statsråden har knappt hunnit inta sina ämbeten förrän Svenskt Näringslivs arbetsrättschef gör sin första beställning. Han vill att högerregeringen ska göra helt om i EU och förordar att utländska företag ska tillåtas arbeta på sina hemländers villkor i Sverige. Näringslivets krav på hög avkastning gäller också deras väldiga politiska investeringar.

...OM VÄDRET

● Hösten har kommit och med den kyla och fukt. För många som arbetar inne i stugvärmen spelar årstiden ingen större roll. Annat är det för byggsektorns tappra arbetare. De ska upp i ottan, ofta resa långt och sedan knega på i regn och rusk tills det mörknar. Det är sådant som ska sätta sina tydliga spår i tjockleken på lönekuvertet.

...OM DELNING

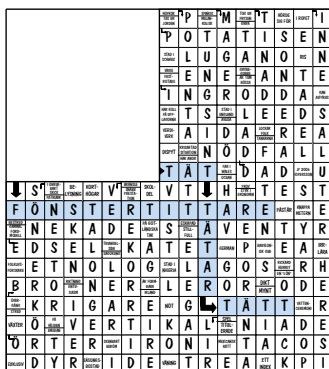
● Stockholms Byggmästareförening planerar att bryta sig ur Sveriges Byggindustrier. Metoden att föröka sig genom delning är väl beprövad. Den har lett till att den svenska kommunismen blivit nästan helt utrotad. Vi önskar dock inte att den svenska byggkapitalismen ska möta samma grymma öde utan fortsätta att ha bläckpennorna redo för att signera kloka avtal.

ENTRÉ-TRAPP	AFFÄR UTAN MELLANHAND GLUPSK	NATION VINNER SVENSKAR ÖKAR		TRUT TOG DET EGNA ÅKET	KRÄVDE					
ROADE LINNÉ DELAD					POLITIKER-SLÄKT					
ÖVERTAS				GILLE HAR ALLIERATS						
			HA VATTEN TILL KNÄNA							
BLIXT SÖT STARK DRYCK			SÄSONGS-BOSTÄDER DÖPA							
					MÄTTADE JESUS MÅNGA MED					
BAS I KIRUNA HYLAD				SITTER HUDNÄRA GALT						
		UR-NYA-ZEELÄNDARE LUFTBOLAG								
				VAJAR I VINDEN TRÄSKO-VIRKE	KAN HON HETA					
	TRÄFFAR MÅLRAMEN STRAP-ATSEN	FLICKNAMN SKIKT	BLIR VAKT OFTA TILL-DELD	DRUV-DRYCK	RESLIG UPP-RYMD	SOLDAT-ÄMNE				
BÖR MAN GÖRA SIG AV MED				SKYDD FODRAL		STYRS BRUNTE MED ORDÅDE				HÅLLER I SLANT-ARNA
ÄRVSLOTT ANDNINGSS- TILLE- STÄND			TRUMMA DALIG FLYGARE			STAD I KROATIE	BESÖKER DJUR- INTRES- SERAD		KÖR I EKEN SLANT	
			MUSIK- STIL					ÅTLÖJE		
HAR TVÅ PASSAGE HIMMEL					GAMMAL KNARR	HAR RÖTT FLÖDE PETIG				
		KAN VRIDAS OM	VÄNLIG ÅSYN ENORM TIDSRYMD		BRICKSPEL DRICKA PILSNER			VIMSIG		SILUETT I BACKEN
VERKAR KRONBLOM FÖR DET MESTA						SUND		MENA KORT FÖR OKÄND		
BLOMMA MILDARE SVÖRDOM				GÖR MAN PLÄTTAR I				KOD- SYSTEM		
			VILL FRIARE HÖRA			AVVIKANDE I PATOLOGIEN				JP 2006 ©PERSSON

VINNARE I BILDKRYSS 13

Sune Jonasson, Vålberg, Björn Roslund, Västerhaninge, Birgitta Andersson, Norrköping, Torsten Östlund, Alfta, Marianne Axelsson, Kungsbacka, PG Andersson, Falkenberg, Yngve Klack, Sölvesborg, Irma Johansson, Växjö, Anders Petersson, Färjestaden, Lars Hansén, Valbo, Kjell-Arne Löfvendahl, Hörby, Lennart Rådberg, Hallstavik, Marianne Zegelsson, Karlskoga, Harald Johansson, Grödinge, Stig Johansson, Hässleholm. Vinnarna får var sin dubbeltrisslott.

BILDKRYSS #16

Dragning den 6 december. 15 med rätt lösning vinner var sin dubbeltrisslott med chans att få upp till 7,5 miljoner kronor. Sänd lösningen till Bildkryss 16, Byggnadsarbetaren, Box 19615, 104 32 Stockholm.

Namn.....
 Adress.....
 Postadress.....